

**VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA**

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

**Sociální a zdravotní pojištění osob samostatně výdělečně činných v komparaci se
zaměstnanci
Social and Health Insurance of Self-Employed Persons in Comparison with Employees**

Student:

Markéta Ševčíková

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Yveta Pšenková, Ph.D.

Ostrava 2016

Zadání bakalářské práce

Student:

Markéta Ševčíková

Studijní program:

B6208 Ekonomika a management

Studijní obor:

6202R049 Účetnictví a daně

Téma:

Sociální a zdravotní pojištění osob samostatně výdělečně činných v
komparaci se zaměstnanci
Social and Health Insurance of Self-Employed Persons in Comparison
with Employees

Jazyk vypracování:

čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Sociální pojištění osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců
3. Zdravotní pojištění osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců
4. Praktická aplikace na příkladech
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady* 2015. 7. vyd. Olomouc: ANAG, 2015. 176 s. ISBN 978-80-7263-931-1.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Meritum Mzdy od A do Z 2015*. 12. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 584 s. ISBN 978-80-7478-718-8.

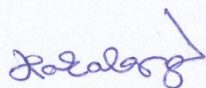
VYBÍHAL, Václav a kol. *Mzdové účetnictví 2015*. 18. vyd. Praha: Grada Publishing, 2015. 464 s. ISBN 978-80-247-5499.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

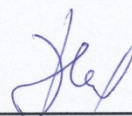
Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Yvetta Pšenková, Ph.D.**

Datum zadání: 20.11.2015

Datum odevzdání: 06.05.2016

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení studenta

Prohlašuji, že jsem celou práci, kromě příloh, vypracovala samostatně. Přílohy č. 1, 2, 3, 4, 5 byly převzaty z uvedených internetových zdrojů.

V Ostravě dne

6. 5. 2016

Markéta Ševčíková

Obsah

1	ÚVOD	5
2	SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ OSOB SAMOSTATNĚ VÝDĚLEČNĚ ČINNÝCH A ZAMĚSTNANCŮ	7
2.1	POPLATNÍCI POJISTNÉHO	8
2.1.1	<i>Povinná skupina poplatníků</i>	<i>8</i>
2.1.2	<i>Dobrovolná skupina poplatníků</i>	<i>9</i>
2.2	DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ.....	9
2.2.1	<i>Podmínky účasti na pojištění.....</i>	<i>10</i>
2.2.2	<i>Hlavní a vedlejší výdělečná činnost</i>	<i>11</i>
2.2.3	<i>Doba pojištění, náhradní doba pojištění a důchodový věk.....</i>	<i>11</i>
2.2.4	<i>Druhy důchodů</i>	<i>12</i>
2.3	NEMOCENSKÉ POJIŠTĚNÍ.....	14
2.3.1	<i>Účast na nemocenském pojištění</i>	<i>14</i>
2.3.2	<i>Vznik a zánik účasti na nemocenském pojištění.....</i>	<i>15</i>
2.3.3	<i>Základní rozdělení dávek</i>	<i>16</i>
2.3.4	<i>Výše vyplácených dávek</i>	<i>19</i>
2.4	ROZHODNÉ OBDOBÍ.....	19
2.5	VYMĚŘOVACÍ ZÁKLAD	20
2.5.1	<i>Maximální vyměřovací základ</i>	<i>21</i>
2.5.2	<i>Důchodové pojištění</i>	<i>22</i>
2.5.3	<i>Nemocenské pojištění.....</i>	<i>22</i>
2.6	SAZBY POJISTNÉHO.....	24
2.7	ODVOD A PLACENÍ POJISTNÉHO.....	25
2.8	ZÁLOHA NA POJISTNÉ.....	25
2.8.1	<i>Maximální a minimální výše zálohy</i>	<i>26</i>
2.8.2	<i>Osvobození od placení zálohy.....</i>	<i>26</i>
2.8.3	<i>Doplatek a přeplatek pojistného</i>	<i>27</i>
2.9	POVINNOSTI PLÁTCE POJISTNÉHO	28
2.10	SANKČNÍ PLATBY	30
2.10.1	<i>Penále.....</i>	<i>30</i>
2.10.2	<i>Pokuta.....</i>	<i>31</i>
2.10.3	<i>Přirážka.....</i>	<i>31</i>
3	ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ OSOB SAMOSTATNĚ VÝDĚLEČNĚ ČINNÝCH A ZAMĚSTNANCŮ	32
3.1	ÚČAST NA ZDRAVOTNÍM POJIŠTĚNÍ	34
3.2	VZNIK A ZÁNİK ZDRAVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ	34
3.3	POPLATNÍCI POJISTNÉHO	35

3.3.1	<i>Zaměstnavatel</i>	35
3.3.2	<i>Stát</i>	35
3.3.3	<i>Pojištěnec</i>	35
3.4	ROZHODNÉ OBDOBÍ.....	36
3.5	VYMĚŘOVACÍ ZÁKLAD	36
3.5.1	<i>Zaměstnanec</i>	36
3.5.2	<i>OSVČ</i>	37
3.5.3	<i>Osoba bez zdanitelných příjmů a stát</i>	38
3.6	SAZBA POJISTNÉHO NA ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ	38
3.7	ODVOD A PLACENÍ POJISTNÉHO.....	39
3.8	ZÁLOHA NA POJISTNÉ.....	40
3.8.1	<i>Doplatek a přeplatek pojistného</i>	40
3.9	POVINNOSTI PLÁTCE POJISTNÉHO	41
3.10	SANKČNÍ PLATBY	42
3.10.1	<i>Penále</i>	42
3.10.2	<i>Pokuta</i>	42
3.10.3	<i>Přirážka</i>	43
4	PRAKTICKÁ APLIKACE NA PŘÍKLADECH	44
4.1	POJISTNÉ NA SOCIÁLNÍ A ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ	44
4.2	NEMOCENSKÉ A PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ	49
5	ZÁVĚR	53
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	56
	SEZNAM ZKRATEK	59
	PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
	SEZNAM PŘÍLOH	
	PŘÍLOHY	

1 Úvod

Každý jedinec se ocitne v situaci, kdy se bude muset rozhodnout, co chce v životě dělat a za jakých podmínek. Stojí tedy před otázkou, zda být zaměstnancem či osobou samostatně výdělečně činnou. Každá z těchto variant sebou nese nejen výhody, ale také nevýhody. Zaměstnanec si odpracuje patřičný počet hodin a ve většině případů má volno. Má placenou dovolenou a nemocenskou, mívá od zaměstnavatele různé výhody jako např. stravenky, dovolenou navíc a další benefity. Naproti tomu osoba samostatně výdělečně činná nemá placenou dovolenou, na nemocenskou si musí připlácet, pracovní doba je silně neurčitá, ale zase je více-méně svým vlastním pánem.

V poslední době se stále častěji objevují názory, a to i za strany vrcholných představitelů státu, že živnostníci, tedy osoby samostatně výdělečně činné jsou v podstatě příživníci, kteří parazitují na zaměstnancích. I toto byl jeden z důvodů, proč v této bakalářské práci bude řešeno téma sociálního a zdravotního pojištění osob samostatně výdělečně činných v komparaci se zaměstnanci.

Cílem této bakalářské práce je srovnat zatížení sociálním a zdravotním pojištěním podnikatele a zaměstnance spolu s jeho zaměstnavatelem. Případné rozdíly budou rozepsány v jednotlivých kapitolách a nakonec bude teorie prakticky aplikována na konkrétních příkladech výpočtů pojistného a dávek, které jsou vypláceny státem.

Práce se skládá z pěti částí. Po úvodu následuje druhá kapitola, která je věnována sociálnímu pojištění. V této části bude popsána obecná charakteristika pojištění a podrobněji budou popsány jednotlivé subsystémy. Dále zde budou rozebrány skutečnosti důležité pro výpočet pojistného, odvod pojistného a zálohy na pojistné. Konec kapitoly se bude týkat povinnostmi jednotlivých poplatníků a případnými sankcemi.

Třetí kapitola se zabývá zdravotním pojištěním. Na začátku kapitoly je obecně charakterizováno pojištění, spolu s případným vznikem a zánikem účasti. I tato kapitola bude obsahovat popis skutečností důležitých pro výpočet pojistného, odvodu a zálohy na pojistné. Na konci této kapitoly budou popsány jednotlivé povinnosti poplatníků a případné sankce.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na praktickou aplikaci na příkladech. První část bude věnována výpočtům pojistného na zdravotní a sociální pojištění. Výsledné rozdíly ve výši pojistného budou prezentovány pomocí tabulek a grafů. Druhá část kapitoly se bude zabývat výpočtem dávek, které jsou vypláceny zaměstnancům a osobám výdělečně činným, které se

nacházejí v určitých životních situacích. V celé kapitole bude průběžně vyhodnocováno, kdo je na tom z porovnávaných skupin poplatníků lépe. Poté následuje závěr, kde jsou shrnuty rozdíly mezi danými subjekty.

Práce je psána v souladu s právním stavem k 1. 1. 2016 a jsou zde použity metody analýzy, komparace, a dedukce.

2 Sociální pojištění osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců

Sociální pojištění je jedním ze systémů, kde hraje významnou roli vlastní aktivita zabezpečované osoby. Aktivita je charakterizována účastí v systému, který je převážně ze zákona povinný. Tato povinnost vychází z principu, aby všechny sociální náklady byly přeneseny ze státu na občany a jejich zaměstnavatele. Důkazem je finanční účast pojištěnců na sociálním pojištění, než aby byly tyto osoby zajištěny ze systémů nepojistných, které jsou hrazeny z veřejného rozpočtu.

Tento systém je založen na příspěvkové formě financování, což znamená, že účastník tohoto pojištění má povinnost platit pojistné. Avšak existují i výjimky, kdy se pojistné platit nemusí a v tomto případě se jedná o jakýsi zaopatřovací prvek. Takové situace jsou jasně vymezeny zákonem. (Tomeš, 2014)

Oblastí sociálního pojištění je řešení sociálních událostí, na které je možné se dopředu připravit odkladem části našich finančních prostředků, které se poté stávají příjmem státního rozpočtu. Sociální událostí se rozumí nepříznivá životní situace, kterou nejsme sami schopni zvládnout. Například se může jednat o ztrátu zaměstnání, nemoc, stáří nebo krátkodobou či dlouhodobou pracovní neschopnost. (Krebs, 2015)

Jak uvádí Vančurová (2013) sociální pojištění se skládá ze subsystémů. Jedním subsystémem je nemocenské pojištění, kde dávky nahrazují část chybějícího příjmu pojištěnců, kteří nejsou z nějakého důvodu schopni vykonávat výdělečnou činnost. Druhým subsystémem je důchodové pojištění, které je důležité pro případ dlouhodobé neschopnosti pracovat. Další subsystém se zabývá nezaměstnaností, protože někteří jedinci někdy nejsou schopni zabezpečit své ekonomické potřeby a tento subsystém se označuje jako státní politika zaměstnanosti. Posledním subsystémem je veřejné zdravotní pojištění sloužící ke krytí výdajů, které jsou spojeny s financováním zdravotní péče. Tento subsystém je nejvíce odkloněn od předchozích částí a bude řešen v samostatné kapitole.

Vančurová a Klazar (2008) charakterizují pojištění jako projev snahy snížit riziko, které vyplývá z určité činnosti nebo situace. Proto se za jistý finanční obnos pojištěnci dostane odpovídající náhrady v případě velké škody. Pokud ke škodě nedojde, zůstane obnos pojišťovně. Navíc se riziko snižuje tak, že se rozděluje mezi více pojištěnců.

Vybrané pojistné je ihned přerozdělováno mezi účastníky, kterým vznikl nárok na vyplacení dávky. Tento princip je označován jako systém průběžného financování a uplatňuje se u důchodového, nemocenského a zdravotního pojištění.

Další metodou, se kterou se můžeme setkat, se nazývá kapitálové nebo také fondové financování. Praktikuje se u doplňkového penzijního spoření, kdy se vybrané pojistné (příspěvky) shromažďuje do zvláštního fondu, ze kterého se pak dávky vyplácejí. Navíc tento fond může s uloženými prostředky manipulovat, tedy je může investovat a zhodnotit. Ovšem může také nastat situace, kdy dojde ke ztrátě uložených prostředků z důvodu ekonomických změn. (Tomeš, 2014)

Právní úpravou, kterou se sociální pojištění řídí je zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Dále se řídí zákonem č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, vyhláškou Ministerstva práce a sociálních věcí č. 161/1998 Sb., o promíjení penále správami sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Orgány vykonávající správu v oblasti sociálního pojištění jsou:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Česká správa sociálního zabezpečení,
- okresní správy sociálního zabezpečení,
- Ministerstvo vnitra,
- Ministerstvo obrany,
- a Ministerstvo spravedlnosti. (MPSV, 2016, online)

2.1 Poplatníci pojistného

Poplatníky pojistného můžeme rozdělit na dvě základní skupiny. Do první skupiny patří ti, kteří se povinně účastní sociálního pojištění na rozdíl od skupiny druhé, kam patří dobrovolní účastníci na sociálním pojištění.

2.1.1 Povinná skupina poplatníků

Podle zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti zde patří:

- zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají alespoň jednoho zaměstnance,
- zaměstnanci, které definuje §3 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti,
- osoby samostatně výdělečně činné (dále jen OSVČ), pokud jsou účastny na důchodovém pojištění. (Sociální pojištění, 2016)

2.1.2 Dobrovolná skupina poplatníků

Do této skupiny řadíme občany starší 18. let, kterým nevzniká povinnost platit pojistné, avšak se rozhodli dobrovolně účastnit pojištění. Jedná se o osoby:

- vedené v evidenci o zaměstnání,
- výdělečně činné v cizině,
- studenty, kteří se soustavně připravují na budoucí povolání,
- ve výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby,
- činné v České republice ve prospěch zahraničního zaměstnavatele,
- ve výkonu funkce poslance Evropského parlamentu,
- které následovaly svého manžela či registrovaného partnera do zahraničí z důvodu jeho výkonu povolání v zahraničí
- dobrovolně účastné bez udání důvodu. (ČSSZ, 2016, online)

2.2 Důchodové pojištění

Důchodové pojištění zabezpečuje všechny případy dlouhodobého ohrožení, které mohou být následkem sociálních událostí, jako jsou stáří, invalidita a úmrtí živitele (může se jednat o manžela, manželku či rodiče), při kterých dochází ke ztrátě příjmu. (Krebs, 2015)

Důchodové pojištění se řídí zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění ve znění pozdějších předpisů. Dále je upravováno nařízením vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání, ve znění pozdějších předpisů, vyhláškou č. 244/2015 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2014, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2014, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2016 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2016 a o zvýšení důchodů v roce 2016 a dalšími vyhláškami Ministerstva práce a sociálních věcí. (Vybíhal, 2016)

V České republice má toto pojištění dlouholetou tradici. Již ve 20. letech dvacátého století se rozšířilo na všechny zaměstnance a od roku 1948 přibýly i OSVČ.

Podle Příba (2011) je tato skutečnost, že se téměř všechny ekonomicky aktivní osoby účastní důchodového pojištění, základním principem současného systému. Dalšími rysy mohou být např.:

1. povinná účast při splnění zákonných podmínek
 - pojištěnec se nemůže vyvázat z pojištění a přestat platit pojistné,
2. obligatornost dávek
 - při splnění podmínek vzniká automaticky nárok na důchod,
3. soudní ochrana
 - uplatňuje se soudní přezkoumání rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení,
4. garantování pojištění státem
 - výdaje na pojištění jsou výdaji státního rozpočtu,
5. dynamičnost
 - při vypočítávání částky důchodu se pracuje s aktualizovanými příjmy pojištěnců prostřednictvím stanovených koeficientů.

2.2.1 Podmínky účasti na pojištění

Pojištěná osoba uvedená v §5 odst. 1 a) až t), kromě písmene e) a v §5 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění je účastná vždy, pokud je zároveň účastná i nemocenského pojištění, podle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

OSVČ je účastná důchodového pojištění, pokud vykonává výdělečnou činnost na území ČR nebo v zahraničí, avšak na základě oprávnění k výkonu vyplývajícího z právních předpisů ČR. Dále musí splňovat stanovené podmínky.

Z pohledu účasti na pojištění je důležité, zda OSVČ vykonává hlavní nebo vedlejší výdělečnou činnost. OSVČ je účastná po dobu, po kterou vykonávala hlavní výdělečnou činnost. Pokud však vykonávala vedlejší výdělečnou činnost, je účastná tuto dobu, avšak za podmínky, že příjem z této činnosti dosáhl alespoň rozhodné částky, která v roce 2016 činí 64 813 Kč.

Jestliže OSVČ vykonávala hlavní i vedlejší výdělečnou činnost, příjem z vedlejší výdělečné činnosti se stanoví tak, že se celkový příjem dosažený z výdělečné činnosti vydělí počtem měsíců, v nichž byla alespoň částečně vykonávaná výdělečná činnost a výsledná částka se vynásobí počtem měsíců, v nichž byla vykonávaná i částečně vedlejší výdělečná činnost. (Sociální pojištění, 2016)

2.2.2 Hlavní a vedlejší výdělečná činnost

OSVČ vykonává **vedlejší výdělečnou činnost**, pokud:

- vykonávala zaměstnání a vznikla jí účast na nemocenském pojištění,
- měla nárok na výplatu invalidního důchodu nebo jí byl přiznán starobní důchod,
- měla nárok na rodičovský příspěvek nebo osobně pečovala o osobu závislou na péči jiné osoby ve stupni II., III., nebo IV., která je zároveň osobou blízkou nebo žije s OSVČ v domácnosti,
- byla nezaopatřeným dítětem,
- vykonávala vojenskou službu, avšak nesmí jít o vojáky z povolání.

Hlavní výdělečná činnost je vykonávaná v období, kdy se výdělečná činnost nepovažuje za vedlejší. (Sociální pojištění, 2016)

2.2.3 Doba pojištění, náhradní doba pojištění a důchodový věk

Doba pojištění je doba, za kterou se platí pojištění. Například se jedná o dobu, po kterou trval pracovní poměr, služební poměr, dohoda o pracovní činnosti a dohoda o provedení práce, výkon práce společníka a jednatelů či doba vykonávání činnosti OSVČ na území ČR.

Za **náhradní dobu pojištění** se pojistné neplatí, avšak je důležitá pro vznik nároku na důchod. Například se jedná o dobu, po kterou byl pojištěnec nezaměstnán nebo vykonával vojenskou službu či civilní službu. V době, kdy pečoval o dítě do 4 let, pobíral nemocenskou dávku nebo pečoval o osobu, která je závislá na péči jiné osoby ve II., III. nebo IV. stupni.

Základní podmínkou nároku na důchod je **důchodový věk**. Má vliv jak na starobní důchod, tak i na ostatní důchody. U starobního důchodu je však tento věk posuzován z více hledisek. Bere se ohled na pohlaví, počet dětí, které žena vychovala, den dosažení důchodového věku podle data narození a další zvláštní hlediska.

2.2.4 Druhy důchodů

Z odvedeného pojistného na důchodové pojištění se vyplácejí dvě skupiny důchodů. V první skupině se hovoří o tzv. přímých důchodech (starobní a invalidní důchod), které jsou vyměřeny na základě doby pojištění a výše výdělku pojištěnce. V druhé skupině jsou zahrnuty tzv. nepřímé důchody (vdovský, vdovecký, sirotčí důchod), přičemž se tento důchod odvozuje z přímého důchodu, který by pobíral zemřelý pojištěnec. (Vybíhal, 2016)

Obecný starobní důchod

- Pojištěnci bude vyplácen tehdy, když dosáhne individuálního důchodového věku a splnil dobu pojištění, popřípadě splňuje další podmínky stanovené v zákoně o důchodovém pojištění.
- Doba pojištění se počítá od skončení povinné školní docházky do dne přiznání důchodu.

Předčasný starobní důchod

- Má na něj nárok pojištěnec, který splnil potřebnou dobu pojištění a do dosažení důchodového věku mu chybí maximálně pět let a jeho důchodový věk je alespoň 63 let a dosáhl aspoň věku 60 let nebo mu chybí maximálně tři roky a jeho důchodový věk je nižší než 63let.
- Přiznání tohoto důchodu vylučuje nárok na obecný starobní důchod.

Invalidní důchod

- Vyplácí se tehdy, pokud se stal pojištěnec invalidním, nedosáhl důchodového věku, avšak získal potřebnou dobu pojištění, nebo z důvodu nemoci z povolání či pracovního úrazu, který vedl k invaliditě.
- Invalidita je dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, který vedl k poklesu pracovní schopnosti nejméně o 35%.
- Pokud pracovní schopnost poklesla o 35% až 49%, jedná se o invaliditu prvního stupně. Když pokles činil 50% až 69%, jedná se o invaliditu druhého stupně. Jestliže pokles byl nejméně 70%, jedná se o invaliditu třetího stupně.
- Při souběhu starobního a invalidního důchodu se vyplácí vždy jen ten vyšší.
- Základní výměra činí 2 440 Kč měsíčně. Procentní výměra je rovna nejméně 770 Kč, a maximální hranice není stanovena. (Vybíhal, 2016)

Vdovský a vdovecký důchod

- Vdova má nárok na výplatu tohoto důchodu, pokud její manžel byl poživitelem starobního důchodu nebo invalidního důchodu, anebo splnil ke dni smrti podmínky pro jejich vyplácení. Je vyplácen také tehdy, pokud zemřel následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.
- Vdovec má nárok na tento důchod, pokud jeho manželka splňovala výše uvedené podmínky.
- Vyplácí se vždy po dobu jednoho roku od smrti druhá či družky. Po uplynutí této doby se důchod vyplácí za určitých podmínek, které byly splněny do dvou let od zániku dřívějšího nároku.
- Základní výměra činí 2 440 Kč měsíčně. Procentní výměra je stanovena ve výši 50% procentní výměry invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně nebo starobního důchodu, na který by měl zemřelý nárok ke dni smrti.
- Při souběhu starobního a vdoveckého popřípadě vdovského důchodu se bude vyplácet vyšší důchod v plné výši a z nižšího důchodu se bude vyplácet pouze polovina procentní výměry. (Vybíhal, 2016)

Sirotčí důchod

- Nárok vzniká nezaopatřenému dítěti, kterému zemřel rodič popřípadě osvojitel nebo osoba, která převzala toto dítě do náhradní péče.
- Jestliže je dítě oboustranně osiřelé, což znamená, že nemá matku ani otce, tak mu náleží sirotčí důchod po každém z rodičů při splnění stanovených podmínek.
- Nárok na důchod zaniká osvojením nebo dnem rozhodnutí soudu, že dítě úmyslně způsobilo smrt rodiče. Když si dítě, které je oboustranně osiřelé, osvojí jen jedna osoba, tak dítěti zaniká nárok na ten sirotčí důchod, který náležel po osobě, která byla nahrazena osvojitelem.
- Základní výměra činí 9% průměrné měsíční mzdy, tedy v roce 2016 se rovná 2 440 Kč měsíčně. Procentní výměra je stanovena ve výši 40% procentní výměry invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně nebo starobního důchodu, na který by měl zemřelý nárok ke dni smrti. (Vybíhal, 2016)
- Nezaopatřeným dítětem, podle zákona o důchodovém pojištění, je dítě do skončení povinné školní docházky, nejdéle však do 26 let, kdy se soustavně připravuje na budoucí povolání nebo se nemůže připravovat, z důvodu nemoci či úrazu, anebo je

dlouhodobě zdravotně hendikepováno a nemůže vykonávat výdělečnou činnost. Může se také jednat o dítě do 18 let, které je vedeno v evidenci jako uchazeč o zaměstnání a nevznikl mu nárok na podporu v nezaměstnanosti. (Sociální pojištění, 2016)

2.3 Nemocenské pojištění

Systém nemocenského pojištění je určen pro pojištěnce, kteří z důvodu nemoci, úrazu, těhotenství či péči o dítě, krátkodobě přišli o příjem. Tento příjem je zabezpečován krátkodobými peněžitými dávkami z tohoto pojištění. (MPSV, 2016, online)

Dávky jsou pravidelné a opakují se v měsíčním intervalu po dobu trvání sociální události popřípadě do maximální doby tzv. podpůrné doby, která je zpravidla jeden rok a po této době se již dávka nevyplácí, i kdyby sociální událost nadále trvala. Avšak existují i výjimky, kdy toto neplatí. (Tomeš, 2014)

Nemocenské pojištění právně upravuje:

- zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů,
- sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 272/2015 Sb., kterým se vyhlašuje pro účely nemocenského pojištění výše redukčních hranic pro úpravu denního vyměřovacího základu platných v roce 2016,
- vyhláška č. 244/2015 Sb. o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2014, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2014, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2016 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2016 a o zvýšení důchodů v roce 2016. (MPSV, 2016, online)

2.3.1 Účast na nemocenském pojištění

Nemocenského pojištění je účasten zaměstnanec, jestliže patří do okruhu pojištěných osob, vykonává činnost na území ČR a zároveň splňuje podmínky účasti na nemocenském pojištění. Účast zaměstnance na nemocenském pojištění trvá od vstupu do zaměstnání až po skončení pracovního poměru, přičemž jeho sjednaný měsíční započitatelný příjem je alespoň 2 500 Kč. Pokud není měsíční příjem sjednán, anebo je nižší než částka 2 500 Kč, pak

se jedná o zaměstnání malého rozsahu. Jestliže tato situace nastane, tak se účast na nemocenském pojištění posuzuje v každém kalendářním měsíci zvlášť a zaměstnanec je účasten v tom měsíci, kdy jeho příjem přesáhl částku 2 500 Kč. Když v určitém měsíci probíhá více zaměstnání malého rozsahu a součet jejich příjmů dosáhne částky 2 500 Kč, pak vzniká účast na pojištění z každého zaměstnání samostatně a trvá do konce daného měsíce. (Kolektiv autorů, 2016)

Jestliže zaměstnanec vykonává souběžně více zaměstnání u rozdílných zaměstnavatelů nebo i u téhož zaměstnavatele a tyto výkony mu zakládají účast na nemocenském pojištění, pak je poplatníkem pojistného z každého takového zaměstnání zvlášť. (Ženíšková, 2016)

V případě zaměstnání na základě dohody o provedení práce musí být splněny dvě podmínky, aby vznikla účast na pojištění. Za prvé je to výkon zaměstnání na území ČR a za druhé musí započitatelný příjem dosáhnout rozhodné částky v měsíci, v němž dohoda trvá, a to v částce alespoň 10 001 Kč. Zaměstnanec je v tomto případě účasten pojištění jen v tom měsíci, kdy příjem převýšil částku 10 000 Kč. Pokud vykonával u jednoho zaměstnavatele více dohod o provedení práce, pak je účasten nemocenského pojištění, jestliže úhrn započitatelných příjmů z těchto dohod přesáhl rozhodnou částku, tedy úhrn příjmů byl vyšší než 10 000 Kč. (Schmied, Vlasák, 2016)

OSVČ je účastna nemocenského pojištění dobrovolně, a v tom případě se její samostatná výdělečná činnost považuje vždy za hlavní. I zde však existují podmínky, které musí být splněny. OSVČ vykonává činnost na území ČR a zároveň musí podat přihlášku k účasti na pojištění. Pokud vykonává více činností najednou, je z nich pojištěna pouze jednou. (Vybíhal, 2016)

2.3.2 Vznik a zánik účasti na nemocenském pojištění

Vznik

Nemocenské pojištění zaměstnance vzniká dnem, ve kterém začal vykonávat práci. Za tento den se také považuje den, kdy mu náležela náhrada mzdy, anebo za který se mzda nekrátí. Účast nemůže vzniknout přede dnem, od něhož byl pracovní vztah sjednán. (Kolektiv autorů, 2016)

Pojištění OSVČ vzniká dnem, který uvedla v přihlášce, nejdříve však v ten den, kdy podala přihlášku k účasti na nemocenské pojištění. (Vybíhal, 2016)

Zánik

Účast zaměstnance zaniká dnem skončení zaměstnání. Pokud na sebe bezprostředně navazují dva stejné pracovní vztahy, tak se tyto dva vztahy z pohledu účasti na pojištění považují za jeden. (Kolektiv autorů, 2016)

Nemocenské pojištění OSVČ zaniká dnem, který uvedla v odhláске z pojištění, ne však dříve, než podala tuto odhlásku. Může se také jednat o den, kdy skončila samostatnou výdělečnou činnost, kdy pozbyla oprávnění k jejímu výkonu, anebo jí byl pozastaven výkon činnosti. Pokud nezaplatila ve stanovené lhůtě pojistné, tak její účast končí 1. dnem měsíce, za který pojistné neodvedla, anebo pojistné zaplatila, ale v nižší částce. (Vybíhal, 2016)

2.3.3 Základní rozdělení dávek

Z nemocenského pojištění se poskytují tyto dávky:

1. Nemocenské

Je základní dávkou, která náleží osobám, které byly shledány dočasně práce neschopnými k výkonu svého zaměstnání, z důvodu např. nemoci, karantény či úrazu. Avšak tato pracovní neschopnost musí trvat déle než 14 dní. (Vybíhal, 2016)

Zaměstnanci je vypláceno nemocenské od 15. dne trvání pracovní neschopnosti až do ukončení dočasné pracovní neschopnosti, avšak nejdéle může trvat 380 dnů od jejího vzniku. Prvních 14 dnů je vyplácena zaměstnavatelem náhrada mzdy a od této doby, tedy od 15. dne, vyplácí nemocenské správa sociálního zabezpečení. (MPSV, 2016, online)

Jestliže je pojištěnec poživitelem starobního nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, tak pracovní neschopnost může trvat nejdéle 70 dní. (Vybíhal, 2016)

OSVČ bude nemocenské vyplácené pouze tehdy, pokud je dobrovolně účastná na nemocenském pojištění a doba pojištění trvá alespoň 3 měsíce před vznikem dočasné pracovní neschopnosti.

Je vypláceno také osobám, kterým skončila účast na pojištění z důvodu ukončení zaměstnání, ale stále se nachází v tzv. ochranné lhůtě. Účelem této lhůty je zabezpečit bývalého zaměstnance než si najde zaměstnání nové pro případ, že nastane během této doby pracovní neschopnost. Ochranná lhůta činí 7 kalendářních dnů ode dne skončení zaměstnání. (MPSV, 2016, online)

Nemocenské se za určitých podmínek vyplácí jen v poloviční výši. Jedná o případy, kdy si pojištěnec přivodil dočasnou pracovní neschopnost tím, že byl účasten rvačky¹ nebo spáchal úmyslně trestný čin, anebo úmyslně zavinil přestupek². Pracovní neschopnost může být také následkem opilosti či zneužití omamných nebo psychotropních látek.

Nárok na nemocenské zaniká, pokud si zaměstnanec úmyslně přivodil pracovní neschopnost. Zaměstnanci v době pracovní neschopnosti vznikl nárok na starobní důchod a pojištěná činnost skončila před dnem, kdy mu vznikl tento nárok. V tomto případě mu zaniká nemocenské v den, který předchází dni nároku na výplatu starobního důchodu. Nárok také zaniká pojištěnci, u něhož vznikla dočasná pracovní neschopnost v době útěku z místa vazby nebo z místa výkonu trestu odnětí svobody, anebo výkonu zabezpečovací detence. (Ženíšková, Přib, 2016)

2. Ošetřovné

Vyplácí se zaměstnanci, který není schopen pracovat z důvodu ošetřování člena rodiny, který je nemocen nebo z důvodu pečování o dítě do 10 let věku, pokud bylo dětské či výchovné zařízení uzavřeno, nebo dítě musí být v karanténě, anebo osoba pečující o toto dítě onemocněla.

Poskytuje se nejvýše po dobu 9 kalendářních dnů. U zaměstnance, který nemá partnera a pečuje alespoň o jedno dítě do věku 16 let, které nemá ukončenou povinnou školní docházku, je ošetřovné vypláceno po dobu 16 kalendářních dnů. (MPSV, 2016, online)

Tato dávka není vyplácena např. OSVČ, zaměstnancům, kteří pracují na základě dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti, domáckým zaměstnancům, zahraničním zaměstnancům. Dále také zaměstnancům, kteří vykonávají zaměstnání malého rozsahu nebo jsou dočasně práce neschopní. (Vybíhal, 2016)

3. Peněžitá pomoc v mateřství

Účelem této dávky je zabezpečit ženu v době pokročilého těhotenství, a pak po určitou dobu po porodu z důvodu péče o narozené dítě.

¹ Rvačka je charakterizována jako vzájemné napadení nebo fyzický střet dvou a více osob. Nesmí jít o sebeobranu nebo pomoc napadenému zároveň nesmí jít o úmyslný trestný čin nebo úmyslný přestupek. (Ženíšková, Přib, 2016)

² Přestupkem se rozumí takové jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je výslovně uvedeno v některém zákoně. (Ženíšková, Přib, 2016)

Aby byla tato dávka vyplácená, musí trvat nemocenské pojištění alespoň 270 dnů v posledních dvou letech před dnem, kdy je peněžitá pomoc přiznána. OSVČ kromě této doby musí být pojištěna ještě 180 dnů v posledním roce před tímto dnem. Zahraniční zaměstnanec má nárok na vyplacení této dávky, jestliže splní podmínky potřebné doby pojištění, tedy 270 dnů v posledních dvou letech, a zároveň 180 dnů v posledním roce před přiznáním peněžité pomoci v mateřství. (Ženíšková, Příb, 2016)

Jestliže pojištěnka skončila zaměstnání v době těhotenství, pak ochranná lhůta trvá přesně tolik dnů, kolik trvalo poslední zaměstnání, nejdéle však 180 dnů.

Poskytuje se dnem, který žena určí v době od začátku 8. do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu. Maximální doba, po kterou se peněžitá pomoc vyplácí, se označuje jako podpůrčí doba a trvá 28 týdnů. Pokud žena porodila dvě a více dětí je tato doba prodloužena na 37 týdnů. Pokud je dítě převzato do péče jiným pojištěncem činí tato doba 22 týdnů a při převzetí více dětí je to 31 týdnů.

Podpůrčí doba nesmí být kratší než 14 týdnů a nemůže skončit před uplynutím 6 týdnů ode dne, kdy pojištěnka porodila. Tato podpůrčí doba může platit v případě, kdy žena přestala pečovat o novorozence, anebo se dítě narodilo mrtvé. Jestliže dítě zemřelo, tak se peněžitá pomoc v mateřství vyplácí po dobu 2 týdnů ode dne úmrtí novorozence, pokud by podpůrčí doba jinak neskočila dříve. (Vybíhal, 2016)

Vyplácí se nejdéle do 1 roku věku dítěte, a pokud se jedná o náhradní péči tak do 7 let věku a 31 týdnů. V péči o dítě je možné střídání matky s manželem či otcem dítěte pouze na základě písemné dohody, přičemž má každý nárok na vyplacení dávky. (MPSV, 2016, online)

4. Vyrovnávací příspěvek v mateřství a těhotenství

Vyplácí se zaměstnankyni, která z důvodu těhotenství či mateřství, byla převedena na jinou práci a je jí vyplácena nižší mzda než před převedením.

Dávka je vyplácená po takovou dobu, po kterou trvalo převedení na jinou práci, nejdéle však do začátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu. Může se také vyplácet ženám po porodu, které jsou převedeny na jinou práci, ve stanovených případech. (MPSV, 2016, online)

Nárok na tuto dávku nemá zaměstnankyně, která:

- pracuje na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti,
- je účastna pojištění ze zaměstnání malého rozsahu,
- byla odsouzena k výkonu trestu odnětí svobody zařazením do práce nebo do práce ve výkonu zabezpečovací detence,
- je dobrovolnou pracovnící v pečovatelské službě,
- vykonává zaměstnání výlučně v období školních prázdnin a je žákyní nebo studentkou,
- je zahraničním zaměstnancem,
- je členkou kolektivních orgánů právnické osoby. (Ženíšková, Příb, 2016)

2.3.4 Výše vyplácených dávek

Nemocenské a ošetrovné je stanoveno ve výši 60% z redukovaného denního vyměřovacího základu.

Peněžitá pomoc v mateřství činí 70% denního vyměřovacího základu, který se zjišťuje ke dni nástupu na peněžitou pomoc v mateřství nebo ke dni převedení na jinou práci, pokud je to pro zaměstnankyni výhodnější.

Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství je vyplácen ve výši rozdílu mezi denním vyměřovacím základem ke dni převedení na jinou práci a denním průměrným započitatelným příjmem, který je dosahován v kalendářních měsících po tomto převedení. (Kolektiv autorů, 2016)

2.4 Rozhodné období

Rozhodné období je veličina, která se používá pro zjištění vyměřovacího základu. Je jím kalendářní měsíc, za který je pojistné placeno.

Na rozdíl od zaměstnance má OSVČ pro zjištění vyměřovacího základu na důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti stanoveno rozhodné období jako kalendářní rok, za který toto pojistné platí.

Rozhodným obdobím pro stanovení osobního vyměřovacího základu na důchodové pojištění je období, které trvá od kalendářního roku následujícího po roce, kdy pojištěnec

dosáhl 18 let věku až do konce kalendářního roku předcházejícího před rokem, kdy byl přiznán důchod.

Jestliže je rok, kdy pojištěnec dosáhl 18 let věku, bezprostředně následující roku, kdy mu byl přiznán důchod, tak se za rozhodné období považují tyto dva roky. Pokud den přiznání důchodu spadá do stejného roku, kdy pojištěnec dosáhl 18 let věku, je rozhodným obdobím tento kalendářní rok. Avšak musí platit, že doba od dosažení 18 let věku a dnem přiznání důchodu přesahuje 30 dnů a není vyloučenou dobou. Pokud doba nepřesahuje 30 dnů, anebo je vyloučenou dobou, nebo se důchod přiznává pojištěnci, který je mladší 18 let, je rozhodným obdobím rok, kdy se důchod přiznává a také předcházející roky, v nichž měl vyměřovací základ.

Do rozhodného období se nezahrnuje doba před rokem 1986. Jestliže není v rozhodném období alespoň pět roků s vyměřovacím základem, tak se rozhodné období prodlužuje před rok 1986, aby zahrnovalo ještě jeden takový rok, avšak nejvýše rok následující po roce, kdy bylo dosaženo 18 let věku. (Sociální pojištění, 2016)

U nemocenského pojištění se rozhodné období zjišťuje ke dni vzniku dané sociální události. Je jím 12 kalendářních měsíců před měsícem, kdy vznikla sociální událost. Může se také jednat o měsíc, kdy zaměstnanec vstoupil do zaměstnání, a sociální událost vznikla v tomto měsíci. Jestliže nastoupil do zaměstnání v průběhu roku, tak se rozhodné období počítá od měsíce vstupu do zaměstnání až do konce měsíce, který předchází měsíci vzniku sociální události.

Pokud zaměstnanec nemá v předchozích 12 měsících alespoň 7 započitatelných dní, anebo nemá žádný započitatelný příjem, tak se postupuje zpětně podle roků a bere se ten kalendářní rok, který je nejbližší, a v němž je alespoň 30 započitatelných dnů. (Kolektiv autorů, 2016)

2.5 Vyměřovací základ

Vyměřovací základ je částka, ze které se vypočítává výše odvedeného pojistného. U zaměstnance tvoří vyměřovací základ úhrn započitatelných příjmů zúčtovaných v souvislosti s jeho zaměstnáním, které zakládá účast na důchodovém a nemocenském pojištění.

Započitatelným příjmem je myšlen příjem, který byl zúčtován zaměstnavatelem zaměstnanci. Jedná se jak o peněžní plnění, tak i nepeněžní, a také se může jednat o výhody, které byly zaměstnanci předány v jeho prospěch. Zároveň musí být tento příjem předmětem daně z příjmů, nesmí být od daně osvobozen.

Do vyměřovacího základu se nezahrnuje náhrada škody podle zákoníku práce a právních předpisů upravujících služební poměry, odstupné, odchodné, odbytné a odměna, na které vznikl nárok podle zvláštních právních předpisů. Dále se jedná o jednorázovou sociální výpomoc, která byla poskytnuta zaměstnanci k překlenutí jeho mimořádně obtížných poměrů a plnění, které bylo poskytnuto poživateli starobního nebo invalidního důchodu třetího stupně po uplynutí jednoho roku ode dne skončení zaměstnání. (Kolektiv autorů, 2016)

Vyměřovací základ zaměstnavatele se rovná úhrnu vyměřovacích základů jeho zaměstnanců. Zaměstnanci, kteří jsou účastni nemocenského pojištění, jsou zároveň účastni i důchodového pojištění, a proto mají zaměstnavatelé pouze jeden vyměřovací základ. (Ženíšková, 2016)

2.5.1 Maximální vyměřovací základ

U sociálního pojištění je stanoven maximální vyměřovací základ, který je pro zaměstnance i OSVČ stejný. Vypočítá se jako 48násobek průměrné mzdy za daný rok, což v roce 2015 činilo 1 277 328 Kč a v roce 2016 se rovná částce 1 296 288 Kč. (Kolektiv autorů, 2016)

Pokud úhrn vyměřovacích základů zaměstnance za kalendářní rok přesáhne maximální vyměřovací základ a zaměstnanec vykonává jedno nebo více zaměstnání pouze u jednoho zaměstnavatele, v tom případě zaměstnavatel neplatí pojistné z částky přesahující maximální vyměřovací základ.

Jestliže je zaměstnanec zaměstnán u více zaměstnavatelů, tak se maximální vyměřovací základ zjišťuje z úhrnu vyměřovacích základů z těchto zaměstnání. Pokud je však pojistné odvedeno z vyššího úhrnu vyměřovacích základů zaměstnance než maximálního vyměřovacího základu, pak se toto pojistné považuje za přeplatek. Avšak tento přeplatek nemůže být vyšší než pojistné, které bylo sraženo z příjmů zaměstnance. (Sociální pojištění, 2016)

OSVČ, která byla zároveň zaměstnancem a jejíž úhrn vyměřovacího základu ze zaměstnání a z výdělečné činnosti by byl vyšší než maximální vyměřovací základ, se vyměřovací základ z výdělečné činnosti snižuje. Proto při podání Přehledu o příjmech a výdajích předkládá také potvrzení od zaměstnavatelů o úhrnu vyměřovacích základů. (Ženíšková, 2016)

2.5.2 Důchodové pojištění

Osobní vyměřovací základ je stanoven jako měsíční průměr úhrnů ročních vyměřovacích základů za rozhodné období. Za roční vyměřovací základ se považuje úhrn vyměřovacích základů za kalendářní rok, který je vynásobený koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu. Avšak tento úhrn vyměřovacích základů nesmí být vyšší než maximální vyměřovací základ stanovený pro daný rok. Zároveň se do tohoto úhrnu nezapočítávají vyměřovací základy osoby dobrovolně účastné.

Vyměřovací základ po 31. 12. 1995 je stanoven podle zvláštního zákona a před 1. 1. 1996 jako hrubý výdělek stanovený pro účely důchodové zabezpečení. (Sociální pojištění, 2016)

U osob dobrovolně účastných důchodového pojištění se vyměřovací základ rovná částce, kterou si určí, avšak nesmí být nižší než 1/4 průměrné mzdy platné v roce, ve kterém se pojistné platí. (Vybíhal, 2016)

2.5.3 Nemocenské pojištění

Denní vyměřovací základ (dále jen DVZ) se určí tak, že se vyměřovací základ, který se zjišťuje v rozhodném období, vydělí počtem kalendářních dnů připadajících na toto období. Jestliže jsou v rozhodném období vyloučené dny, tak se počet dnů v rozhodném období o tyto dny snižuje. Poté se tento průměrný denní příjem redukuje. K tomuto slouží tři redukční hranice, které jsou 1. ledna každého roku vyhlašovány ministerstvem práce a sociálních věcí. (Sociální pojištění, 2016)

Částka denního vyměřovacího základu, pro výpočet **nemocenského a ošetrovného**, se upraví tak, že z částky do 901 Kč (1. redukční hranice) počítá 90% DVZ. U **peněžitě pomoci v mateřství a vyrovnávacího příspěvku** se započte denní vyměřovací základ ve výši 100%.

Z částky nad 901 Kč do 1 351 Kč (2. redukční hranice) se počítá 60% DVZ, z částky nad 1 351 Kč do 2 701 Kč (3. redukční hranice) se počítá 30% DVZ. Nad částku 2 701 Kč se nepřihlíží. (ČSSZ, 2016, online)

Zaměstnanci

U zaměstnance je vyměřovacím základem úhrn vyměřovacích základů pro pojistné na důchodové pojištění za jednotlivé kalendářní měsíce v rozhodném období. Jsou zde také zahrnuty i ty vyměřovací základy, za které nebylo pojistné odvedeno z důvodu překročení maximálního vyměřovacího základu.

OSVČ

OSVČ na rozdíl od zaměstnanců používá tzv. měsíční základ, který si určuje sama. Avšak tento základ nesmí být nižší než dvojnásobek částky rozhodné, podle zákona o nemocenském pojištění, pro účast zaměstnanců na pojištění. Tudíž pro rok 2016 se jedná o částku 5 000 Kč. Vyměřovacím základem je tedy úhrn měsíčních základů v rozhodném období, z nichž bylo pojistné zapláceno. (Sociální pojištění, 2016)

Maximální měsíční základ se odvozuje z vyměřovacího základu, který OSVČ uvedla v posledním podaném Přehledu o příjmech a výdajích. Nepřihlíží se k Přehledu podanému před více než třemi roky před kalendářním rokem, kdy se pojistné platí.

Jestliže pojištěnec zahájil samostatnou činnost a nebyl v předchozích třech letech OSVČ, tak se maximální měsíční základ rovná polovině průměrné mzdy až do měsíce, který předchází měsíci podání Přehledu o příjmech a výdajích. V případě, kdy OSVČ v daném roce zahájila činnost, avšak ji po dobu nejméně 4 měsíců nevykonávala, je maximální měsíční základ stanoven jako polovina průměrné mzdy do měsíce, který předchází měsíci podání Přehledu za následující rok. (MPSV, 2016, online)

Zahraniční zaměstnanci

U této skupiny pojištěnců se vyměřovací základ rovná buď dvojnásobku rozhodného příjmu, který je nutný pro účast na nemocenském pojištění, nebo odpovídá výši vyměřovacího základu pro dobrovolné důchodové pojištění, které bylo uhrazeno v daném kalendářním měsíci. (ČSSZ, 2016, online)

2.6 Sazby pojistného

Zaměstnavatelé

Sazba, kterou zaměstnavatelé odvádějí, činí z vyměřovacího základu 25%. Z toho připadá 2,3% na nemocenské pojištění, 21,5% na důchodové pojištění a 1,2% na státní politiku zaměstnanosti.

Zaměstnanci

Na důchodové pojištění je stanovena sazba ve výši 6,5% z vyměřovacího základu. Pokud byl zaměstnanec v roce 2015 účasten důchodového spoření, byla sazba stanovena ve výši 3,5%.

Pojistné na nemocenské pojištění ani příspěvek na státní politiku zaměstnanosti nemusejí zaměstnanci odvádět.

Zahraniční zaměstnanci

U zahraničních zaměstnanců, kteří se dobrovolně účastní nemocenského pojištění, je sazba stanovena ve výši 2,3% z vyměřovacího základu.

OSVČ

Sazba u OSVČ je stanovena na 29,2%. Z této sazby se odvádí na důchodové pojištění 28% a zbylé 1,2% putují na státní politiku zaměstnanosti. OSVČ, které se dobrovolně účastní nemocenského pojištění, odvádí pojistné v částce 2,3% z vyměřovacího základu.

Pokud byla OSVČ účastná důchodového spoření v roce 2015, tak byla použita sazba 26,2% z vyměřovacího základu uvedeného v Přehledu o příjmech a výdajích. Pojistné se poté odvádělo na důchodové pojištění ve výši 25% a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2%.

Osoby dobrovolně účastné

Jestliže se jedná o osobu, která je dobrovolně účastná důchodového pojištění, je sazba stanovena ve výši 28% z vyměřovacího základu.

V roce 2015 byla možná také sazba 30% z vyměřovacího základu, ale ta platila pouze v případě, že byla osoba účastná důchodového spoření. (MPSV, 2016, online)

2.7 Odvod a placení pojistného

Placení pojistného je povinné pro zaměstnavatele, zaměstnance, kteří jsou účastní nemocenského pojištění, OSVČ a osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění.

Částka pojistného se platí v české měně bezhotovostním převodem na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení. Pokud se jedná o částku do 10 000 Kč, lze pojistné uhradit v hotovosti na pokladně příslušné okresní správy. Jestliže se jedná o bezhotovostní převod, tak se za den platby považuje den, kdy byla daná částka připsána na účtu poskytovatele platebních služeb příslušné okresní správy. (ČSSZ, 2016, online)

Pojistné, které platí zaměstnanec, musí povinně odvádět zaměstnavatel, přičemž je toto pojistné sraženo z příjmů zaměstnance, které mu byly zúčtovány. Zaměstnavatel sám vypočítává pojistné, které je povinen odvést.

Zaměstnavatel odvádí pojistné za jednotlivé měsíce na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení. Pojistné je splatné do 20. dne následujícího měsíce. Zároveň musí příslušné okresní správě sociálního zabezpečení předložit přehled o výši vyměřovacího základu a pojistného, které je povinen odvádět. Také musí být uvedeno číslo účtu, ze kterého bylo pojistné zapláceno.

OSVČ odvádí na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení pojistné nebo zálohy na pojistné, anebo doplatek na pojistném. (Sociální pojištění, 2016)

Minimální výše pojistného u osob dobrovolně účastných na důchodové pojištění činí 1 891 Kč.

Měsíční pojistné na nemocenské pojištění může platit OSVČ v minimální výši, která činí 115 Kč. Maximální výše pojistného je odvozena z osobního vyměřovacího základu, který byl uveden v posledním podaném Přehledu o příjmech a výdajích. (ČSSZ, 2016, online)

2.8 Záloha na pojistné

Záloha na pojistné za kalendářní měsíc je splatná do 20. dne následujícího měsíce. Výše zálohy lze zvýšit v období splatnosti.

OSVČ platí zálohy na pojistné za měsíc, kdy se podává Přehled za předchozí rok ve výši měsíčního vyměřovacího základu, který je v Přehledu uveden. Jestliže je vyměřovací

základ nižší než minimální, tak OSVČ platí zálohy vypočtené z minimálního vyměřovacího základu, který platí pro rok, v němž se Přehled podává. Tyto zálohy platí až do měsíce předcházejícího měsíci, kdy se podává Přehled nový.

Pokud se jedná o OSVČ, která vykonává vedlejší činnost, ta má povinnost platit zálohy, jestliže její daňový základ za předcházející rok dosáhl částky, která zakládá účast na důchodovém pojištění, tedy 64 813 Kč. Pak zálohy platí za měsíc, ve kterém se podává Přehled až do měsíce předcházejícího měsíci, kdy se podává Přehled za následující rok. Také se jedná o OSVČ, která podala přihlášku k účasti na důchodové pojištění. Ta platí zálohy od měsíce, ve kterém se přihlásila k účasti až do měsíce, který předchází měsíci, v němž podává Přehled příjmů a výdajů za rok, na který se přihlásila k účasti na důchodové pojištění.

Jestliže se OSVČ, která vykonává vedlejší výdělečnou činnost, stane plátcem daně paušální částkou v průběhu roku, tak zaniká povinnost platit zálohy za podmínky, že rozdíl mezi předpokládanými příjmy a výdaji je nižší než rozhodná částka a nepřihlásí se k důchodovému pojištění. Zálohy přestává platit v měsíci, v němž finanční úřad předal protokol o platbě daně z příjmů paušální částkou OSVČ. (ČSSZ, 2016, online)

2.8.1 Maximální a minimální výše zálohy

Výše zálohy se vypočítává z vyměřovacího základu, který se rovná 50% daňového základu dosaženého v předchozím roce. Pokud je tento měsíční vyměřovací základ vyšší než měsíční maximální vyměřovací základ, tedy 108 024 Kč, tak se za měsíční vyměřovací základ bere tato částka. Z toho vyplývá, že maximální měsíční záloha na pojistné činí 31 544 Kč.

Minimální záloha pro OSVČ, která vykonává hlavní činnost, se počítá z měsíčního základu, který činí 6 752 Kč a záloha je stanovena ve výši 1 972 Kč.

Minimální záloha pro OSVČ, která vykonává vedlejší činnost, se počítá z měsíčního základu, který činí 2 701 Kč a záloha je stanovena ve výši 789 Kč. (ČSSZ, 2016, online)

2.8.2 Osvobození od placení zálohy

OSVČ není povinná platit zálohy na pojistné, pokud dosáhla maximálního vyměřovacího základu ze zaměstnání, avšak za podmínky, že to oznámila okresní správě sociálního zabezpečení a doložila potvrzení od zaměstnavatele. Tato skutečnost trvá až do měsíce předcházejícího měsíci, ve kterém se podává Přehled o příjmech a výdajích

za kalendářní rok následující po roce, ve kterém OSVČ dosáhla maximálního vyměřovacího základu.

Další případ, kdy OSVČ není povinna platit zálohy, je za měsíce, ve kterých po celou dobu měla nárok na výplatu dávek z nemocenského pojištění. Za měsíc se považuje i ta část měsíce, ve které vykonávala výdělečnou činnost, a po celou tuto dobu trval nárok na dávky. Období prvních 14 dnů dočasné pracovní nemoci se také považuje za období nároku. (ČSSZ, 2016, online)

2.8.3 Doplatek a přeplatek pojistného

Doplatek

Pokud je úhrn zaplacených záloh za měsíce v daném kalendářním roce nižší než celková výše pojistného, je povinna OSVČ doplatit vzniklý rozdíl nejpozději do osmi dnů ode dne, kdy se podává Přehled o příjmech a výdajích. Jestliže zálohy neplatila, musí celkové pojistné také doplatit do osmi dnů ode dne, v němž se Přehled podává. Do této doby musí být doplatek připsán na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení. (Ženíšková, 2016)

Přeplatek

Přeplatek se vrací do pěti let po uplynutí kalendářního roku, za který přeplatek vznikl a za předpokladu, že není jiný splatný závazek u okresní správy. Pokud závazek existuje, pak se přeplatek použije k jeho úhradě. Přeplatek se dá také použít k úhradě dluhu na nemocenském nebo na důchodovém pojištění. (Sociální pojištění, 2016)

Pokud existuje zaměstnavateli splatný závazek, pak se přeplatek použije na nejstarší nedoplatky pojistného, poté na běžné platby pojistného, popřípadě dále na penále, pokuty a přírůžku k pojistnému. U OSVČ se přeplatek použije na nejstarší nedoplatky pojistného na důchodové pojištění, poté na běžné platby pojistného a nakonec na penále a pokuty. (Vybíhal, 2016)

Okresní správa je povinna přeplatek vrátit do jednoho měsíce ode dne zjištění. Pokud plátce či jeho právní nástupce požádal o vrácení přeplatku a okresní správa jej vrátila po uplynutí stanovené doby, je povinna zaplatit úrok z prodlení ve výši 140% diskontní úrokové sazby ČNB, která je platná první den kalendářního čtvrtletí, ve kterém tato lhůta uplynula. Za žádost se považuje podání Přehledu, pokud z něho vyplývá přeplatek. Na žádost OSVČ lze přeplatek použít na úhradu budoucích záloh, nejdéle však do konce roku.

V případě, že OSVČ vznikl přeplatek z toho důvodu, že zaplatila pojistné na nemocenské pojištění z vyššího vyměřovacího základu, než kolik činil vyměřovací základ vypočtený podle §14 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, je okresní správa povinna přeplatek vrátit do jednoho měsíce ode dne podání Přehledu.

Přeplatek vzniklý zaměstnanci při překročení maximálního vyměřovacího základu se vrací pouze na základě jeho písemné žádosti s připojením potvrzením zaměstnavatele. Nárok na vrácení přeplatku zaniká po uplynutí pěti let, pokud nebyla podána žádost na vrácení. (Sociální pojištění, 2016)

2.9 Povinnosti plátce pojistného

OSVČ

K hlavním povinnostem OSVČ patří placení pojistného a podávání Přehledu o příjmech a výdajích.

Dále je OSVČ povinna oznámit okresní správě den, kdy:

- zahájila samostatnou výdělečnou činnost nebo spolupráci při výkonu výdělečné činnosti,
- jí zaniklo oprávnění nebo jí byl pozastaven výkon výdělečné činnosti,
- ukončila výdělečnou činnost,
- jí zanikl důvod pro vykonávání vedlejší výdělečné činnosti např. z důvodu nevykonávání zaměstnání nebo proto, že přestala být nezaopatřeným dítětem.

Tyto povinnosti musí OSVČ splnit nejpozději do osmého dne měsíce, který následuje měsíci, v němž některá skutečnost nastala. Avšak pokud se jedná o zánik důvodu pro výkon vedlejší samostatné činnosti, je to OSVČ povinna oznámit nejpozději při podávání Přehledu za rok, kdy se tato skutečnost udála.

Místní příslušnost ke správě sociálního zabezpečení se řídí podle místa trvalého pobytu OSVČ na území ČR, a pokud takové místo není, anebo jde o cizince, tak se místní příslušnost řídí místem výkonu výdělečné činnosti. Jestliže má OSVČ více míst výkonu výdělečné činnosti, tak se místní příslušnost řídí podle místa, kde převažuje výkon výdělečné činnosti podle prohlášení podané OSVČ.

K účasti na nemocenské pojištění se OSVČ přihlašuje sama. (ČSSZ, 2016, online)

Zaměstnavatelé

Zaměstnavatel je povinen odvádět pojistné jak za sebe, tak i za zaměstnance, zároveň je povinen si ho sám vypočítat. Jestliže je zaměstnanci vyplácen příjem v cizí měně, musí jej přepočítat na českou měnu podle kurzu devizového trhu stanoveného ČNB, který je platný k poslednímu dni měsíce, za který pojistné odvádí.

Místní příslušnost se řídí podle sídla zaměstnavatele nebo podle místa útvaru, kde je vedena evidence mezd, anebo podle trvalého místa pobytu fyzické osoby, pokud je zaměstnavatel fyzická osoba. (ČSSZ, 2016, online)

V případě důchodového pojištění je zaměstnavatel povinen vést potřebné záznamy, které jsou důležité pro nárok na dávky, jejich výši a výplatu. Také má povinnost je předkládat příslušným orgánům. Změny rozhodné pro důchodové pojištění je povinen ohlásit do osmi dnů. Dalšími povinnostmi jsou vedení evidenčních listů důchodového pojištění, plnění ohlašovací povinnosti o zaměstnaných důchodcích a poskytování součinnosti při kontrole. (Vybíhal, 2016)

V rámci nemocenského pojištění je zaměstnavatel povinen:

- přihlásit nebo odhlásit se z registru zaměstnavatelů,
- přihlásit nebo odhlásit každou svou mzdovou účtárnu z registru zaměstnavatelů,
- používat přidělený variabilní symbol ve styku s příslušnou okresní správou,
- oznámit den nástupu zaměstnance do zaměstnání, popřípadě den skončení zaměstnání a to do osmi dnů,
- vést evidenci o zaměstnancích, které jsou uschovány po dobu 10 let,
- přijímat žádosti o dávky od zaměstnanců nebo bývalých zaměstnanců, kteří onemocněli v ochranné lhůtě a tyto žádosti předávat příslušné okresní správě, aj.

Pokud se jedná o zaměstnání malého rozsahu nebo zaměstnání na základě dohody o provedení práce, oznámení o nástupu do zaměstnání podává zaměstnavatel do 20. dne měsíce, který následuje po měsíci, v němž zaměstnanci vznikla účast na nemocenském pojištění. Oznámení o skončení zaměstnání podává zaměstnavatel až po skončení doby zaměstnání. V případě dohody až po skončení doby, na kterou byla sjednána.

Zaměstnavatel je zároveň povinen po dobu prvních 14 dní dočasné pracovní neschopnosti poskytovat zaměstnanci náhradu mzdy. Také má oprávnění kontrolovat zaměstnance, zda dodržuje stanovený režim v rámci dočasné pracovní neschopnosti. Může podat podnět příslušné okresní správě ke kontrole zaměstnance. Je také oprávněn požadovat informace od ošetřujícího lékaře. (ČSSZ, 2016, online)

Osoba dobrovolně účastná

Osoba dobrovolně účastná je povinná ohlásit příslušné okresní správě tu skutečnost, že se stala účastníkem pojištění a všechny změny, které jsou uvedeny na přihlášce k účasti na pojištění, a to do osmi dnů ode dne změny. Dále je povinna na výzvu okresní správy sdělit důležité skutečnosti, které jsou rozhodné pro provádění pojištění také do osmi dnů, ale ode dne, kdy mu byla doručena výzva.

Zároveň je povinná platit pojistné a odvádět ho na účet příslušné okresní správy. Místní příslušnost se řídí podle místa trvalého pobytu osoby. (ČSSZ, 2016, online)

2.10 Sankční platby

2.10.1 Penále

Jestliže se zaměstnavatel opozdí s odvedením pojistného, anebo ho odvede v nižší částce, je povinen platit penále, které činí 0,05% z dlužné částky pojistného za každý den prodlení. Penále se začíná vyměřovat ode dne bezprostředně následujícího po dni splatnosti až do dne, kdy bylo dlužné pojistné zapláceno. Zaokrouhluje se na celé koruny nahoru při jeho placení. (Kolektiv autorů, 2016)

Pokud okresní správa schválila placení dlužného pojistného ve splátkách, pak penále činí 0,025% dlužné částky za každý den, kdy dluh trvá a to ode dne, kdy je daná splatnost první splátky dluhu. Jestliže plátce nezaplatí včas nebo ve správné výši některou splátku dluhu, anebo pojistné, které je splatné v období, kdy měla být zaplácena první splátka a okresní správa mu z tohoto důvodu zrušila povolení, musí plátce platit z dlužného pojistného ještě penále, které činí 0,025% dlužné částky za každý den trvání dluhu ode dne, kdy je daná splatnost první splátky dluhu.

Penále se neplatí za dobu, kdy:

- OSVČ nevykonávala výdělečnou činnost,

- se zaměstnavatel nepovažuje podle zákona za zaměstnavatele,
- plátce vstoupil do likvidace,
- bylo vydáno rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek plátce,
- aj. podle §20 odst. 5 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. (Sociální pojištění, 2016)

2.10.2 Pokuta

Za nesplnění nebo porušení povinností může příslušná okresní správa uložit pokutu. Může ji uložit až do výše 20 000 Kč za každé nesplnění či porušení povinností, anebo až do výše 100 000 Kč při opětovném nesplnění či porušení, pokud již byla dříve pokuta uložena.

Pokutu může okresní správa uložit do dvou let ode dne, kdy zjistila nesplnění či porušení povinností, nejpozději však do pěti let ode dne nesplnění nebo porušení. (Sociální pojištění, 2016)

Může být uložena zaměstnavateli např. za nepředložení předepsaného tiskopisu včas nebo nepoužití předepsaného tiskopisu, anebo za jeho nesprávné vyplnění. OSVČ může být uložena např. za nepředložení Přehledu ve stanovené lhůtě nebo za neoznámení insolvenčního řízení. (Ženíšková, 2016)

2.10.3 Přírážka

Přírážku k pojistnému ukládá příslušná okresní správa zaměstnavateli v případě, že nedodržel předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví zaměstnanců při práci nebo za porušení zdravotních a hygienických předpisů.

Výše přírážky může být stanovena až na 5% z vyměřovacího základu zaměstnavatele za jednotlivé měsíce, za které se přírážka platí. (Sociální pojištění, 2016)

Platí se od prvního dne měsíce, v němž nabylo právní moci rozhodnutí, až do konce měsíce, ve kterém byly nedostatky odstraněny. Pokud byla stanovena lhůta k odstranění nedostatků, v tom případě se platí přírážka k pojistnému až od prvního dne měsíce, ve kterém tato lhůta uplynula, a nedostatky nebyly odstraněny. (Vybíhal, 2016)

3 Zdravotní pojištění osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců

Zdravotní politiku můžeme definovat jako cílevědomou činnost státu, která je zaměřena na ochranu, podporu a obnovu zdraví občanů. Proto by úlohou státu mělo být vytváření takového prostředí, které prosazuje do každé lidské činnosti kritérium funkce zdraví. Nejenom stát, ale i ostatní státní a nestátní subjekty (zdravotní pojišťovny, zdravotnická zařízení, nadace apod.) se podílejí na zdravotní politice formou aktivit, které jsou vyvíjeny v rámci odvětví zdravotnictví. Dále zde vstupují i takové subjekty, u kterých hlavní činnost leží mimo rámec zdravotnictví jako jsou např. zaměstnavatelé, občané a podnikatelé. Nejen politickými zájmy a zájmy občanů je dána míra skutečného efektu zdravotní politiky, ale je dána také tím, jak je společenský systém schopen tyto zájmy vyvolat a zároveň vytvářet podmínky k jejich efektivní realizaci.

Takto definována zdravotní politika zahrnuje dvě skupiny aktivit. První z nich jsou aktivity zaměřené k léčení a druhá skupina aktivit je zaměřena na ochranu a podporu zdraví. Do první uvedené skupiny řadíme zdravotní péči, která zahrnuje zdravotnické služby ve formě nemateriálních činností, se kterými souvisí materiální potřeby a zároveň je uskutečňována v rámci zdravotnického systému. Ten lze definovat jako organizační celek, ve kterém jsou uspořádány vztahy mezi veřejností, poskytovateli zdravotní péče, financujícími subjekty a orgány, které reprezentují vládní politiku, a zároveň se v tomto celku uskutečňuje zdravotní péče.

Financování zdravotní péče může probíhat ze dvou skupin zdrojů. První skupina je tvořena zdroji veřejnými, které jsou získávány povinně na základě zákona. Druhé, zdroje soukromé, jsou získávány na základě dobrovolného rozhodnutí občana. Podle toho jaké zdroje jsou využívány, vznikají různé varianty zdravotního pojištění, tedy zdravotní pojištění veřejné a zdravotní pojištění komerční.

Zatímco komerční zdravotní pojištění je dobrovolné a výše pojistného odpovídá riziku, které je přebíráno pojišťovnou, tak veřejné zdravotní pojištění je založeno na principu celospolečenské solidarity a riziko je sdíleno všemi občany, navíc je povinná účast. Pojistné je stanoveno procentní sazbou z příjmu občana a odvedené pojistné putuje do fondu všeobecného zdravotního pojištění, který je oddělen od státního rozpočtu a je spravován

veřejnými zdravotními pojišťovnami. Ty odpovídají za efektivní alokaci prostředků. (Krebs, 2015)

V současné době existuje v ČR 7 zdravotních pojišťoven, které jsou přehledně zobrazeny v Tabulce 3.1. (Vybíhal, 2016)

Tab. 3. 1 Přehled zdravotních pojišťoven v ČR

Zkratka	Název	Číslo
VZP ČR	Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR	111
VoZP ČR	Vojenská zdravotní pojišťovna ČR	201
ČPZP	Česká průmyslová zdravotní pojišťovna	205
OZP	Oborová zdravotní pojišťovna zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví	207
ZPŠ	Zaměstnanecká pojišťovna Škoda	209
ZP MV ČR	Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra ČR	211
RBP	Revírní bratrská pokladna	213

Zdroj: Vybíhal (2016, s. 138)

Veřejné zdravotní pojištění můžeme charakterizovat jako systém, ve kterém je účast ze zákona povinná, neexistují zde vazby mezi zdravotním stavem a výši pojistného, péče je čerpána podle objektivní potřeby a zdravotního stavu a v neposlední řadě zde existuje vazba mezi příjmy a výdaji zdravotních pojišťoven a národohospodářskými veličinami. (Krebs, 2015)

Právní úpravou, kterou se zdravotní pojištění řídí, je zákon č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně ČR, ve znění pozdějších předpisů. Dále zákonem č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, vyhláškou č. 244/2015 Sb. o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2014, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2014, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2016 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2016 a o zvýšení důchodů v roce 2016, nařízeními Rady Evropského hospodářského prostoru a nařízením vlády č. 158/2015 Sb., o stanovení vyměřovacího základu u osoby, za kterou je plátcem pojistného na veřejné zdravotní pojištění stát. (MZČR, 2016, online)

3.1 Účast na zdravotním pojištění

Jak bylo již dříve uvedeno, tak zdravotní pojištění v ČR je ze zákona povinné. Jedná se především o osoby, které mají trvalý pobyt na území ČR nebo o osoby, které nemají na území ČR trvalý pobyt, avšak jsou zaměstnány u zaměstnavatele, který sídlí na území ČR, anebo zde má trvalý pobyt, v tomto případě hovoříme o tzv. zaměstnancích ze třetích zemí. Z důvodu vstoupení ČR do EU se zde objevuje také skupina osob, na které se vztahuje nařízení Rady, tedy osoby ze států EU, Švýcarska a států Evropského hospodářského prostoru.

Ze zdravotního pojištění jsou vyňaty osoby vykonávající nelegální práci, která je definována v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Dále se jedná o osoby, které na území ČR trvalý pobyt nemají a zároveň tyto osoby pracují pro zaměstnavatele, který používá diplomatických výhod a imunit nebo tento zaměstnavatel nemá sídlo na území ČR. Také zde řadíme osoby, které ačkoliv mají trvalý pobyt v ČR, tak pracují v zemích EU nebo jsou rodinnými příslušníky takovýchto osob, může se také jednat o případ, že pracuje v ČR jako vyslaný pracovník ze zemí EU. Pokud se osoba nepřetržitě zdržuje nejméně 6 měsíců v cizině, je zde také zdravotě pojištěna a zároveň tuto skutečnost oznámila zdravotní pojišťovně, nemusí platit pojistné po dobu, kdy pobývá v cizině. (Červinka, 2016)

3.2 Vznik a zánik zdravotního pojištění

Vznik

Pokud jde o osobu, která trvale pobývá na území ČR, tak zdravotní pojištění u ní vzniká dnem narození. Může se také jednat o den, kdy osoba získala trvalý pobyt na území ČR, anebo se stala zaměstnancem.

Zánik

Zdravotní pojištění zaniká smrtí pojištěnce, anebo dnem, kdy byl prohlášen za mrtvého. V dalším případě se jedná o den, kdy osoba ukončila trvalý pobyt na území ČR nebo přestala být zaměstnancem a trvale zde nepobývá. (Zdravotní pojištění, 2015)

3.3 Poplatníci pojistného

Poplatníky zdravotního pojištění můžeme rozdělit do tří skupin. Do první skupiny řadíme zaměstnavatele, v druhé skupině je stát a třetí skupinu tvoří samotní pojištěnci.

3.3.1 Zaměstnavatel

Zaměstnavatel odvádí část pojistného za své zaměstnance ve prospěch zdravotních pojišťoven, u kterých jsou jeho zaměstnanci pojištěni. Z hlediska placení pojistného a plnění zákonných povinností je zaměstnavatel partnerem zdravotní pojišťovny, proto nesmí na zaměstnance přenášet své povinnosti. (Červinka, 2016)

Za zaměstnavatele se považuje právnická nebo fyzická osoba, která je plátcem pojistného z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků, zároveň zaměstnává zaměstnance a sídlí nebo trvale pobývá na území ČR. (Zdravotní pojištění, 2015)

Sídlem zaměstnavatele se rozumí u právnické osoby její sídlo nebo sídlo její organizační složky. U fyzické osoby je jím místo trvalého pobytu a u zahraniční fyzické osoby místo jejího podnikání. (Červinka, 2016)

3.3.2 Stát

Stát platí pojistné prostřednictvím státní rozpočtu. Odvádí pojistné za:

- nezaopatřené dítě,
- poživatele důchodu,
- příjemce rodičovského příspěvku,
- ženu na mateřské a osoby na rodičovské dovolené,
- uchazeče o zaměstnání,
- osoby, které jsou dále uvedeny v §7 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. (Zdravotní pojištění, 2015)

3.3.3 Pojištěnec

Pojištěnec je plátcem, pokud je zaměstnancem, kterému plyne příjem ze závislé činnosti nebo je OSVČ, anebo se jedná o osobu bez zdanitelných příjmů.

Za zaměstnance se nepovažuje osoba, která má příjem ze závislé činnosti, avšak tento příjem není předmětem daně, anebo je od daně osvobozen. Dále je to student, který má příjem za práci z praktického výcviku, nebo je to osoba, která pracuje na základě dohody o provedení práce a nedosáhla započitatelného příjmu zakládající účast na nemocenském pojištění. Jedná se také o člena družstva či člena okrskové volební komise a dobrovolného pracovníka pečovatelské služby, který nedosáhl započitatelného příjmu.

Za OSVČ se pro účely zdravotního pojištění považuje osoba, která podniká v zemědělství, provozuje živnost, anebo podniká podle zvláštních předpisů. Také se jedná o osobu, která vykonává uměleckou nebo jinou tvůrčí činnost na základě autorskoprávních vztahů, je společníkem v.o.s či komplementářem k. s., vykonává nezávislé povolání podle zvláštních předpisů, anebo se jedná o spolupracující osobu. (Zdravotní pojištění, 2015)

3.4 Rozhodné období

Rozhodné období jakož veličina, ze které se zjišťuje vyměřovací základ, je u zaměstnavatele, zaměstnance a osoby bez zdanitelných příjmů stejné, tedy je jím kalendářní měsíc. Avšak rozhodným obdobím u OSVČ je kalendářní rok. (Vybíhal, 2016)

Podle Červinky (2016) spočívá význam stanovení rozhodného období ve dvou aspektech. Prvním aspektem je stanovení období, za které se pojistné platí, a tudíž se neprovádějí korekce za delší období. Druhým aspektem je stanovení poměrné části výpočtu pojistného. Z čehož vyplývá, že nejkratší poměrnou částí ročního rozhodného období je měsíc a nejkratší poměrnou částí měsíčního rozhodného období je den.

3.5 Vyměřovací základ

Od 1.1 2015 vymizel ze zákona pojem maximální vyměřovací základ.

3.5.1 Zaměstnanec

U zaměstnance je vyměřovací základ tvořen úhrnem příjmů ze závislé činnosti, které mu byly zúčtovány zaměstnavatelem a zároveň tyto příjmy musí být předmětem daně a nejsou od daně z příjmů osvobozeny. Jedná se jak o peněžní plnění, tak i nepeněžní plnění a také se může jednat o výhody, které byly zaměstnanci předány v jeho prospěch. (Vybíhal, 2016)

Vyměřovací základ pro výpočet pojistného se snižuje o náhradu škody, jednorázovou sociální výpomoc poskytnutou zaměstnanci, odstupné či odchodné, věnostní přídavek

horníkům a plnění, které bylo poskytnuto poživateli starobního nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně po uplynutí jednoho kalendářního roku ode dne, kdy skončil zaměstnání. (Červinka, 2016)

Pojistné se poté vypočítává z vyměřovacího základu, avšak tento základ nesmí být nižší než minimální vyměřovací základ. Ten se rovná minimální mzdě, která v roce 2016 činí 9 900 Kč. V případě, že je skutečný vyměřovací základ nižší než minimální, je zaměstnanec povinen doplatit pojistné ve výši 13,5% z rozdílů těchto základů prostřednictvím svého zaměstnavatele. Jestliže je zaměstnán u více zaměstnavatelů, pak je doplatek povinen provést u zvoleného zaměstnavatele vždy současně s odvodem pojistného v následujícím měsíci. Jestliže je vyměřovací základ nižší z důvodů překážek ze strany zaměstnavatele, pak je zaměstnavatel povinen tento doplatek zaplatit.

V případě, že se jedná o osoby, za které odvádí pojistné stát nebo dosáhly důchodového věku, který zakládá nárok na starobní důchod, osoby, které celodenně pečují alespoň o jedno dítě ve věku do 7 let, anebo nejméně o dvě děti do věku 15 let, osoby, které zároveň vykonávají zaměstnání a samostatnou výdělečnou činnost, pro ně minimální vyměřovací základ neplatí avšak za podmínky, že tyto skutečnosti trvají po celou dobu rozhodného období. V tomto případě se vyměřovací základ rovná skutečnému příjmu.

Minimální vyměřovací základ se může také snižovat na poměrnou část, která odpovídá počtu dnům v případě, že zaměstnání netrvalo po celé rozhodné období nebo bylo zaměstnanci poskytnuto pracovní volno, anebo se stal v průběhu rozhodného období osobou, za kterou platí pojistné stát. (Vybíhal, 2016)

3.5.2 OSVČ

U OSVČ je vyměřovacím základem 50% příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti po odpočtu výdajů, které byly vynaloženy na jeho dosažení, zajištění a udržení. U spolupracující osoby se za příjem po odpočtu výdajů považuje její podíl na společných příjmech. Pokud OSVČ vede účetnictví, nebo je společníkem v.o.s, anebo komplementářem k. s., tak se za příjem po odpočtu výdajů považuje základ daně z příjmů.

Do příjmu nelze zahrnout příjem, který je samostatným základem pro zdanění zvláštní sazbou daně a odměny, které náleží podle autorského zákona z titulu jiných majetkových práv.

Pokud je vyměřovací základ nižší než minimální vyměřovací základ a OSVČ vykonává hlavní výdělečnou činnost, je povinna odvádět pojistné alespoň z minimálního vyměřovacího základu. Minimální vyměřovací základ je roven dvanáctinásobku 50% průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství, tedy pro rok 2016 se rovná 13 503 Kč za měsíc.

Minimální vyměřovací základ se může také snižovat na poměrnou část, která odpovídá počtu měsícům v případě, že OSVČ nevykonávala samostatnou výdělečnou činnost po celou dobu rozhodného období, nebo měla nárok na výplatu nemocenského či peněžité pomoci v mateřství, anebo se stala osobou, pro kterou minimální vyměřovací základ neplatí (jedná se o stejný výčet osob jako v případě zaměstnanců). (Vybíhal, 2016)

3.5.3 Osoba bez zdanitelných příjmů a stát

V případě osoby bez zdanitelných příjmů se vyměřovací základ rovná minimální mzdě. (Vybíhal, 2016)

Pokud se jedná o osobu, za kterou platí pojistné stát, vyměřovací základ se rovná 6 444 Kč za měsíc. Tuto částku může vláda do 30. června změnit a to s účinností k 1. lednu následujícího roku. (Zdravotní pojištění, 2015)

3.6 Sazba pojistného na zdravotní pojištění

Jak uvádí Červinka (2016) sazba pojistného je stanovena jak pro zaměstnance, tak i pro OSVČ stejně, tedy ve výši 13,5% z vyměřovacího základu. Přičemž zaměstnanec odvádí pouze 4,5% a zbylých 9% hradí za svého zaměstnance zaměstnavatel. Tato sazba je po celou dobu zdravotního pojištění stále stanovena ve stejné výši, i když se objevují úvahy např. o snížení pro zaměstnavatele, avšak v současném pojetí jednotné sazby je to velmi obtížně realizovatelné.

Pojistné na zdravotní pojištění se vypočítává rozdílným způsobem než u výpočtu pojistného na sociální pojištění. Tedy nezaokrouhlují se dílčí výpočty, ale až výsledné pojistné se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru. Z čehož vyplývá, že se nezaokrouhluje vyměřovací základ, a to ani u zaměstnavatele. (Červinka, 2016)

3.7 Odvod a placení pojistného

Placení pojistného je povinné pro zaměstnavatele, zaměstnance, OSVČ, osoby bez zdanitelných příjmů a osoby, u kterých je pojistné hrazené státem.

Částka pojistného se platí v české měně bezhotovostním převodem na účet zdravotní pojišťovny, který je veden u poskytovatele platebních služeb. Pojistné lze také uhradit v hotovosti zaměstnanci příslušné zdravotní pojišťovny, který je pověřen přijímat pojistné, anebo v hotovosti poštovní poukázkou na účet zdravotní pojišťovny. Jestliže se jedná o bezhotovostní převod, tak se za den platby považuje den, kdy byla daná částka připsána na účtu poskytovatele platebních služeb zdravotní pojišťovny. (Zdravotní pojištění, 2015)

Plátce hradí pojistné pod stanoveným variabilním symbolem. Je jím devítimístné nebo desetimístné číslo, avšak u samoplátce je jím číslo pojištěnce. U zaměstnavatele je variabilním symbolem číslo plátce pojistného, které vychází z IČ a na posledních dvou místech je pořadí případných mzdových účtáren. Pokud zaměstnavatel nemá IČ, zdravotní pojišťovna mu v tomto případě číslo přidělí. V případě sankčních plateb může být variabilní symbol odlišný, avšak to záleží na rozhodnutí dané zdravotní pojišťovny. (Červinka, 2016)

Pojistné, které platí zaměstnanec, musí povinně odvádět zaměstnavatel, přičemž je toto pojistné sraženo z příjmů zaměstnance, které mu byly zúčtovány, a to i bez souhlasu zaměstnance. Zaměstnavatel zároveň musí odvést pojistné, které je povinen hradit za své zaměstnance. Pojistné se odvádí za jednotlivé měsíce a je splatné do 20. dne následujícího měsíce. Minimální měsíční pojistné u zaměstnanců v roce 2016 činí 1 337 Kč.

OSVČ odvádí na účet příslušné zdravotní pojišťovny zálohy na pojistné, anebo doplatek na pojistném, který je splatný nejpozději do 8 dnů po dni, ve kterém se podává Přehled.

Osoba bez zdanitelných příjmů odvádí na účet příslušné zdravotní pojišťovny pojistné za celý kalendářní měsíc a to vždy nejpozději do osmého dne následujícího měsíce. Pokud pracuje pro zahraničního zaměstnavatele, který nesídlí ani nepodniká na území ČR, může projednat se svou zdravotní pojišťovnou jiný způsob placení pojistného, např. placení za delší než měsíční období, avšak jen dopředu.

U osob, za které je plátcem pojistného stát, hradí Ministerstvo financí pojistné měsíčně, a to na zvláštní účet do 25. dne předcházejícího měsíce. (Zdravotní pojištění, 2015)

3.8 Záloha na pojistné

Záloha na pojistné se platí za celý kalendářní měsíc a je splatná do 8. dne následujícího měsíce. Zálohy se neplatí za měsíce, v nichž byla po celou dobu OSVČ práce neschopná. Minimální výše měsíční zálohy v roce 2016 činí 1 823 Kč.

V roce zahájení výdělečné činnosti platí OSVČ zálohy vypočtené z minimálního vyměřovacího základu, pokud si však nestanoví vyšší zálohu. Jestliže za tuto osobu odvádí pojistné stát, není povinna OSVČ platit v tomto roce zálohy. Pojistné se poté zaplatí formou doplatku. V dalších letech samostatné výdělečné činnosti se zálohy stanovují procentní sazbou z měsíčního vyměřovacího základu OSVČ, přičemž se přihlíží jenom k těm měsícům, kdy byla výdělečná činnost vykonávaná alespoň po část daného měsíce. Takto vypočtená výše záloh se poprvé odvádí za měsíc, ve kterém se podává Přehled a naposledy za měsíc, který předchází měsíci podání Přehledu.

Pokud je OSVČ zároveň zaměstnancem a nevykonává hlavní výdělečnou činnost, nemusí platit zálohy. Pojistné poté odvede nejpozději do 8 dnů po dni, ve kterém byl podán Přehled za rok, za který se pojistné platí.

Na žádost OSVČ lze poměrně snížit výši zálohy v případě, že příjem z výdělečné činnosti je po odpočtu výdajů vynaložených na dosažení, zajištění a udržení příjmu připadajícího v průměru na měsíc v období od 1. ledna do konce měsíce, který předchází žádosti, nejméně však v období třech po sobě jdoucích měsíců, nejméně o 1/3 nižší než příjem, který připadá v průměru na jeden měsíc v předcházejícím roce, ve kterém byla alespoň po část měsíce vykonávaná výdělečná činnost. Snížení může nejdéle trvat do měsíce předcházejícího měsíci, ve kterém se podává Přehled. (Zdravotní pojištění, 2015)

3.8.1 Doplatek a přeplatek pojistného

Doplatek, který vznikl rozdílem mezi zálohami a skutečnou výší pojistného, musí OSVČ odvést nejpozději do 8 dnů po dni, ve kterém byl podán Přehled za rok, za který se pojistné platí.

Jestliže je úhrn zaplacených záloh vyšší než skutečná výše pojistného, hovoříme o **přeplatku**. Přeplatek se vrací do 10 let po uplynutí roku, za který přeplatek vznikl a za předpokladu, že není jiný splatný závazek u zdravotní pojišťovny. (Zdravotní pojištění, 2015)

Pokud existuje splatný závazek, pak se přeplatek použije na pokuty, dále na přírážku k pojistnému, nejstarší nedoplatky pojistného, běžně platby pojistného a nakonec na penále. Jestliže plátce nedodrží pořadí, pak je zdravotní pojišťovna oprávněna platbu ve stanoveném pořadí použít. Zároveň tuto skutečnost musí plátci oznámit. (Vybíhal, 2016)

Zdravotní pojišťovna je povinna přeplatek vrátit do jednoho měsíce ode dne zjištění. Pokud byla podána žádost o vrácení přeplatku a zdravotní pojišťovna jej vrátila po uplynutí stanovené doby, je povinna zaplatit penále ve výši 0,05% dlužné částky. Za žádost se považuje podání Přehledu, pokud z něho vyplývá přeplatek. OSVČ může požádat o použití přeplatku na úhradu zálohy na další období. (Zdravotní pojištění, 2015)

3.9 Povinnosti plátce pojistného

Zaměstnanec

K hlavním povinnostem zaměstnance patří placení pojistného ode dne, kdy nastoupil do zaměstnání. Dále má povinnost sdělit svému zaměstnavateli, u které zdravotní pojišťovny je pojištěn. V případě, že změní zdravotní pojišťovnu, musí tuto skutečnost oznámit do 8 dnů po změně. Pokud zaměstnavatel nesplnil oznamovací povinnost, pak přechází tato povinnost na zaměstnance a on sám musí tyto údaje neprodleně sdělit své zdravotní pojišťovně. (Vybíhal, 2016)

Zaměstnavatel

Zaměstnavatel má povinnost odvádět část pojistného za své zaměstnance ode dne nástupu do zaměstnání. Další z povinností je přihlášení se k placení pojistného jako zaměstnavatel, plnění oznamovací povinnosti za své zaměstnance, je povinen zasílat kopie záznamů o pracovních úrazech, vést evidenci o uskutečněných platbách pojistného a na žádost zdravotní pojišťovny předkládat údaje, které jsou rozhodné pro výpočet pojistného. Také je povinen předávat každé zdravotní pojišťovně přehled o platbách pojistného. (Červinka, 2016)

OSVČ

OSVČ platí pojistné resp. zálohy na pojistné ode dne, kdy zahájila výdělečnou činnost. Dále je povinna oznámit zahájení či ukončení výdělečné činnosti, a to do 8 dnů ode dne uskutečnění. Je povinna předložit zdravotní pojišťovně přehled o příjmech a výdajích, zaplacených zálohách, vyměřovacím základu a pojistném vypočteném z tohoto vyměřovacího

základu, a to do jednoho měsíce ode dne, kdy podala daňové přiznání za tento rok. Pokud daňové přiznání zpracovává poradce, musí tuto skutečnost doložit do 30. dubna.

Osoba bez zdanitelných příjmů

Je povinna platit pojistné ode dne, který následuje po dni, kdy tato povinnost zanikla jinému plátcí, zároveň musí do 8 dnů ode dne, kdy se stala touto osobou, oznámit příslušné zdravotní pojišťovně. (Vybíhal, 2016)

3.10 Sankční platby

3.10.1 Penále

Jestliže nebylo pojistné či záloha na pojistné zapláceno ve stanovené lhůtě, anebo bylo odvedeno v nižší částce, je plátce povinen platit penále, které činí 0,05% z dlužné částky pojistného za každý den prodlení.

Penále se platí i v případě, že pojistné nebo záloha na pojistné bylo odvedeno jiné zdravotní pojišťovně nebo jinému subjektu, anebo byla platba poukázána pod špatným variabilním symbolem.

Odvedené penále se zaokrouhluje na celé koruny nahoru. Pokud penále nepřesáhne v úhrnu 100 Kč za jeden rok, nepředepíše se. Jestliže plátce prokáže, že platbu provedl avšak pod nesprávným variabilním symbolem, zdravotní pojišťovna penále nepředepíše. (Zdravotní pojištění, 2015)

3.10.2 Pokuta

Při nesplnění oznamovací povinnosti může být pojištěnci uložena pokuta zdravotní pojišťovnou až do výše 10 000 Kč a zaměstnavateli za nesplnění až do výše 200 000 Kč. Pokuta je uložena pouze zaměstnavateli, pokud zaměstnavatel nesplnil oznamovací povinnost. Jestliže je opakovaně nesplněna oznamovací povinnost, může uložená pokuta činit až dvojnásobek uložené pokuty.

Jestliže pojištěnec nesplní povinnosti, které jsou definovány v §12 písm. e), i) až k) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, nebo byl pojištěnec předčasně propuštěn z lůžkové péče kvůli hrubému porušování vnitřního řádu, může mu být uložena pokuta až do výše 500 Kč. Dále pokud se pojištěnec prokáže průkazem pojištěnce dané zdravotní pojišťovny při poskytování hrazených

služeb, přestože v té době již nebyl jejím pojištěncem, může mu být uložena pokuta až do výše 5 000 Kč. Pokutu může zdravotní pojišťovna uložit do jednoho roku ode dne, kdy zjistila nesplnění či porušení povinností, nejpozději však do tří let ode dne nesplnění nebo porušení. Pokuta je příjmem zdravotní pojišťovny.

Při nesplnění povinnosti zasílání kopii záznamů zaměstnavatelem o pracovních úrazech za uplynulý měsíc nejpozději do 5. dne měsíce, který následuje, může zdravotní pojišťovna uložit pokutu až do výše 100 000 Kč.

Pokuta může být uložena plátcí až do výše 50 000 Kč, který nesplnil nebo porušil povinnosti, které jsou definovány v §22 odst. 3 písm. a) a b), §24 odst. 2 a 3, §25 a §28 větě druhé zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění. Pokutu může zdravotní pojišťovna uložit do dvou let ode dne, kdy zjistila nesplnění či porušení povinností, nejpozději však do pěti let ode dne nesplnění nebo porušení. (Zdravotní pojištění, 2015)

3.10.3 Přírážka

Přírážku k pojistnému ukládá příslušná zdravotní pojišťovna zaměstnavateli v případě, že se opakovaně vyskytovaly pracovní úrazy nebo nemoci z povolání ze stejných příčin a v důsledku toho došlo i ke zvýšení nákladů na zdravotní služby, kromě těch případů, kdy nebyla zjištěna jejich příčina nebo k nim došlo z důvodu ohrožením zvířaty, přírodními živly nebo protiprávním jednáním třetí osoby.

Výše přírážky může být stanovena až na 5% z podílu na jím hrazeném pojistném všech zaměstnanců. Platební výměr lze vystavit nejpozději do 30. června kalendářního roku, který následuje po roce, ve kterém došlo k výše uvedeným skutečnostem. Přírážka se odvádí jednorázově na účet zdravotní pojišťovny. (Zdravotní pojištění, 2015)

4 Praktická aplikace na příkladech

4.1 Pojistné na sociální a zdravotní pojištění

Dříve než se dostaneme ke konkrétním příkladům, je důležité si stanovit určité podmínky. Budeme předpokládat, že zaměstnanci mají příjmy pouze ze závislé činnosti a OSVČ pouze ze samostatné výdělečné činnosti. OSVČ vždy vykonává hlavní výdělečnou činnost po celý rok, navíc se dobrovolně účastní nemocenského pojištění a nikdy nedosáhla ztráty. Pojistné na nemocenské pojištění není na rozdíl od běžného pojistného placené zálohově a OSVČ v našem případě bude platit vždy pojistné v maximální částce.

Příklady jsou sestaveny tak, aby bylo nejdříve srovnáno zdravotní pojištění. Poté bude srovnáno sociální pojištění, které zobrazuje nejen celkové částky pojistného, ale také dílčí částky, které připadají na jednotlivé subsystemy. V tabulkách bude porovnáváno roční pojistné zaměstnance a OSVČ. Důležité je podotknout, že se vychází z měsíčního hrubého příjmu zaměstnance a daňového základu OSVČ, přičemž se tyto hodnoty vždy rovnají. Do celkového pojistného u zaměstnance se započítává také ta část pojistného, které je povinen hradit zaměstnavatel za své zaměstnance.

Maximální roční vyměřovací základ sociálního pojištění se rovná 1 296 288 Kč. U OSVČ je minimální vyměřovací základ pro pojistné na sociální pojištění roven 81 024 Kč, na zdravotní pojištění 162 036 Kč a nemocenského pojištění 5 000 Kč/měsíc. Zaměstnanec vždy dosáhne alespoň minimálního vyměřovacího základu pro pojistné na zdravotní pojištění ve výši minimální mzdy 9 900 Kč, proto nebude muset doplácet rozdíl ve vyměřovacích základech.

Příklad č. 1

Hrubý měsíční příjem je stanoven ve výši minimální mzdy, tedy **9 900 Kč**. U OSVČ se daňový základ rovná **118 800 Kč**.

Tab. 4. 1 Zdravotní pojištění

	Zaměstnanec	OSVČ
Zdravotní pojištění	5 352 Kč	21 875 Kč
Zdravotní poj. hrazené zaměstnavatelem	10 692 Kč	----
Celkem	16 044 Kč	21 875 Kč

Zdroj: Vlastní výpočet

Tabulka 4.1 zobrazuje celkové pojistné, které je odvedeno na zdravotní pojištění. Lze si všimnout, že OSVČ odvádí větší pojistné než zaměstnanec celkově. Je to způsobeno tím, že OSVČ nedosáhla minimálního vyměřovacího základu, který je roven dvanáctinásobku 50% průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství, ale pojistné přesto muselo být odvedeno v minimální výši. OSVČ tedy zaplatila 13,5% z částky 162 036 Kč. Zároveň zaměstnanec dosáhl vyměřovacího základu, který se rovná minimální mzdě. Přičemž převážnou část pojistného hradí zaměstnavatel, a to ve výši 9% z částky 9 900 Kč. Zaměstnanec tedy z této částky odvede pouhé 4,5%. Jelikož je vyměřovací základ u OSVČ vyšší než u zaměstnance, je jasné, že i výsledné pojistné bude vyšší.

Tab. 4. 2 Sociální pojištění při minimální mzdě

	Zaměstnavatel	Zaměstnanec	OSVČ
Důchodové pojištění	25 542Kč	7 728 Kč	22 688 Kč
Nemocenské pojištění	2 732 Kč	---	1 872 Kč
Státní politika zaměstnanosti	1 426 Kč	---	972 Kč
Celkem	37 428 Kč		25 532 Kč

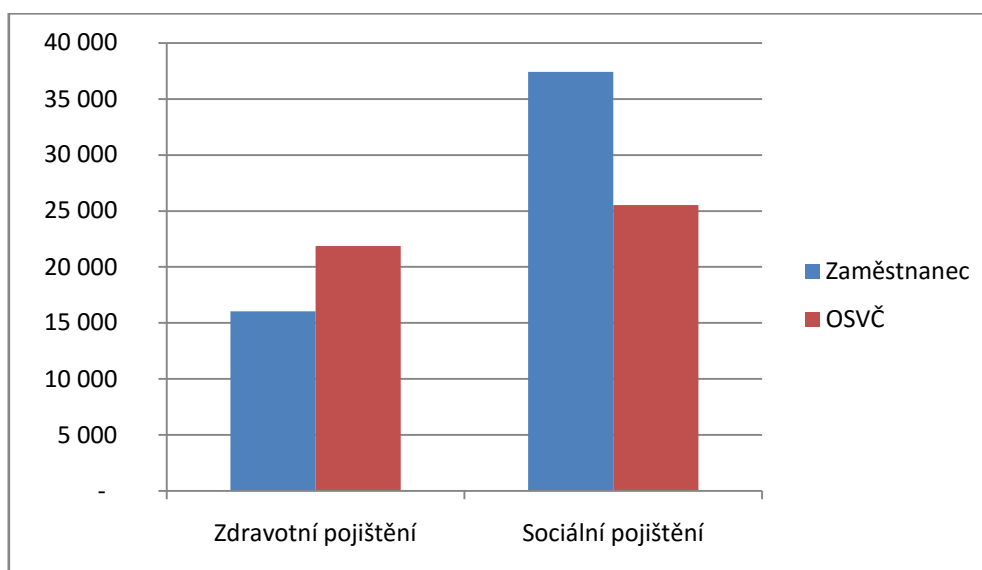
Zdroj: Vlastní výpočet

Z Tabulky 4.2 vyplývá, že zaměstnanec odvádí vyšší částky pojistného na sociální pojištění oproti OSVČ. I když je sazba stanovena ve výši 6,5%, tak značnou část pojistného je povinen hradit zaměstnavatel za svého zaměstnance, a to ve výši 25%. OSVČ odvádí nižší pojistné na sociální pojištění (29,2%) i přesto, že si dobrovolně platí nemocenské pojištění ve výši 2,3%.

Rozdíl ve výsledných částkách je způsoben tím, že se liší vyměřovací základ OSVČ oproti základu zaměstnance, rozdíl je tedy ve výpočtu pojistného. Jako v případě zdravotního pojištění i zde se rovná vyměřovací základ zaměstnance a zaměstnavatele 9 900 Kč. U OSVČ se její vyměřovací základ rovná minimu, tedy 81 024 Kč.

Je zřetelné, že OSVČ odvádí menší částky jak na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti, tak i na nemocenské pojištění. Jak již bylo dříve uvedeno, je to z důvodu, že značnou část pojistného za zaměstnance hradí jeho zaměstnavatel a zaměstnanec odvádí menší část a to pouze na důchodové pojištění.

Graf 4. 1 Grafické zpracování příkladu č. 1

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 4.1 znázorňuje poměr celkových odvedených částek na zdravotní i na sociální pojištění. Protože byl vyměřovací základ u zdravotního pojištění v případě zaměstnance nižší, musí OSVČ zaplatit o 5 831 Kč na pojistném více než zaměstnanec. U sociálního pojištění je tento rozdíl výraznější, ale opačný, protože OSVČ měla nižší vyměřovací základ. Zaměstnavatel odvádí celkově za svého zaměstnance o 11 896 Kč více, než OSVČ, která pojistné platí pouze sama za sebe.

Příklad č. 2

Základ pro výpočet je stanoven ve výši průměrné hrubé měsíční mzdy za 3. čtvrtletí roku 2015, která činila **27 111 Kč**. Daňový základ OSVČ je v tomto případě roven **325 332 Kč**.

Tab. 4. 3 Výše pojistného na zdravotní pojištění při průměrné hrubé mzdě

	Zaměstnanec	OSVČ
Zdravotní pojištění	14 640 Kč	21 960 Kč
Zdravotní poj. hrazené zaměstnavatelem	29 280 Kč	----
Celkem	43 920 Kč	21 960 Kč

Zdroj: Vlastní výpočet

Na rozdíl od předchozího příkladu, je v Tabulce 4.3 patrné, že zaměstnanec celkově odvádí vyšší částky pojistného na zdravotní pojištění. Opět zde platí, že převážnou část pojistného na zdravotní pojištění hradí zaměstnavatel a menší část zaměstnanec, a to z částky 27 111 Kč. Zatímco OSVČ si platí pojistné zcela sám z částky 162 666 Kč.

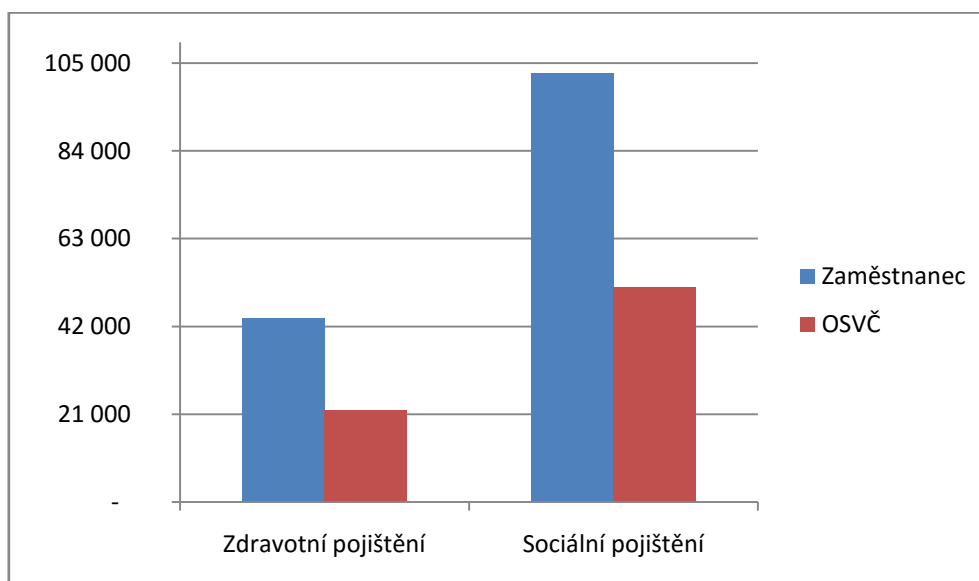
Tab. 4. 4 Sociální pojištění při průměrné hrubé mzdě

	Zaměstnavatel	Zaměstnanec	OSVČ
Důchodové pojištění	69 948 Kč	21 156 Kč	45 547 Kč
Nemocenské pojištění	7 483 Kč	---	3 744 Kč
Státní politika zaměstnanosti	3 905 Kč	---	1 952 Kč
Celkem	102 492 Kč		51 243 Kč

Zdroj: Vlastní výpočet

Rozdíly v částkách jsou v Tabulce 4.4 již více patrné. OSVČ zaplatí na sociálním pojištění, o polovinu méně než zaměstnanec. Vyměřovací základ zaměstnance a zaměstnavatele se rovná 27 111 Kč, zatímco vyměřovací základ OSVČ činí 162 666 Kč. Z této skutečnosti vyplývá, že i když je roční hrubý příjem zaměstnance roven daňovému základu OSVČ, pojistné se bude vždy lišit. Je to způsobeno různým postupem při určení vyměřovacího základu. Dále lze z tabulky vyčíst, že OSVČ odvede menší pojistné jak na nemocenské pojištění, tak i na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti.

Graf 4. 2 Grafické zpracování příkladu č. 2

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu 4.2 vyplývá, že se situace v případě zdravotního pojištění změnila oproti předchozímu příkladu. Zaměstnavatel hradí za svého zaměstnance o polovinu, tedy o 21 960 Kč více, než odvádí OSVČ. Totéž platí i u sociálního pojištění. Zde zaplatí zaměstnavatel za svého zaměstnance o 51 249 Kč na pojistném více než OSVČ. Z této situace vyplývá, že čím je příjem vyšší, tím je rozdíl v pojistném výraznější.

Příklad č. 3

Abychom ukázali, jak se pojistné změní v případě překročení maximálního vyměřovacího základu, bylo nutné stanovit hrubý měsíční příjem ve výši **299 382 Kč**. Z čehož vyplývá, že se daňový základ OSVČ rovná **3 592 584 Kč**.

Tab. 4. 5 Zdravotní pojištění

	Zaměstnanec	OSVČ
Zdravotní pojištění	161 676 Kč	242 500 Kč
Zdravotní poj. hrazené zaměstnavatelem	323 340 Kč	----
Celkem	485 016 Kč	242 500 Kč

Zdroj: Vlastní výpočet

Na první pohled je z Tabulky 4.5 patrné, že i v tomto případě OSVČ odvede nižší pojistné na zdravotní pojištění než zaměstnanec. Protože zdravotní pojištění nemá stanoven maximální vyměřovací základ, bude se pojistné mezi posuzovanými subjekty opět lišit. Vyměřovací základ zaměstnance a zaměstnavatele se rovná 299 382 Kč a vyměřovací základ OSVČ je stanoven ve výši 1 796 292 Kč.

Tab. 4. 6 Sociální pojištění při překročení maximálního vyměřovacího základu

	Zaměstnavatel	Zaměstnanec	OSVČ
Důchodové pojištění	278 704 Kč	84 260 Kč	362 962 Kč
Nemocenské pojištění	29 815 Kč	---	29 820 Kč
Státní politika zaměstnanosti	15 555 Kč	---	15 555 Kč
Celkem	408 334 Kč		408 337 Kč

Zdroj: Vlastní výpočet

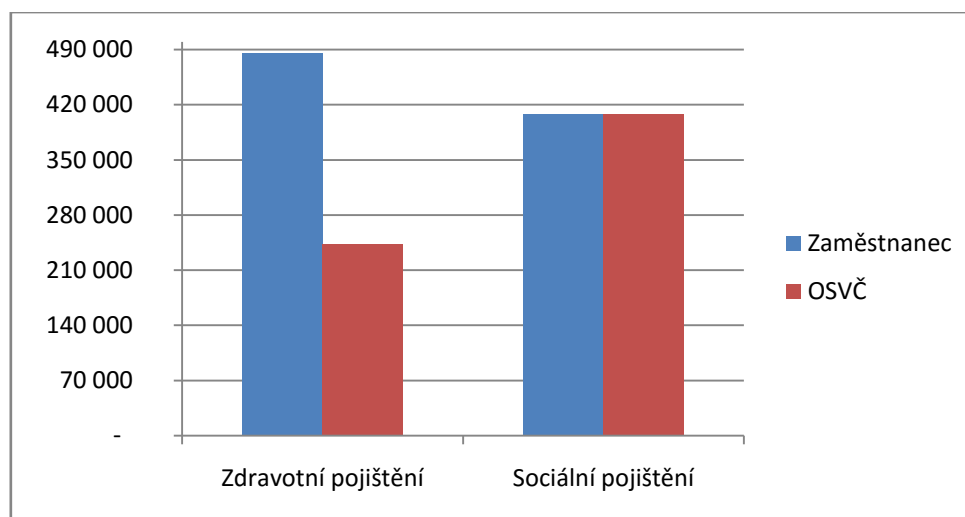
V zadání příkladu bylo stanoveno, že u zaměstnance, ale i u OSVČ dojde k překročení maximálního vyměřovacího základu na sociální pojištění.

Z Tabulky 4.6 plyne, že se celkové pojistné zaměstnance bude rovnat s výší pojistného, které platí OSVČ (z důvodu zaokrouhlování se tyto částky nepatrně liší). Je to z toho důvodu, že se pojistné vypočítávalo ze stejného vyměřovacího základu, který činí 1 296 288 Kč za rok.

Tabulka také zobrazuje tu skutečnost, že příspěvek na státní politiku zaměstnanosti i pojistné na důchodové a nemocenské pojištění u zaměstnance i OSVČ rovnají (z důvodu zaokrouhlování se částky nepatrně liší).

I v případě, že by obě skupiny měly vyšší příjmy, než které byly stanoveny, nemění nic na tom, že by se výsledné pojistné opět vypočítávalo ze stejného maximálního vyměřovacího základu. Z daného příkladu tedy vyplývá, že kdykoliv dojde k překročení maximálního vyměřovacího základu, rozdíly se stírají a pojistné je vždy totožné a nezáleží na tom, zda je daná osoba zaměstnanec či OSVČ.

Graf 4. 3 Grafické zpracování příkladu č. 3

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 4.3 opět zobrazuje značný rozdíl ve výši pojistného na zdravotní pojištění. Zaměstnavatel odvádí za svého zaměstnance celkově o 242 516 Kč na pojistném více než OSVČ. Rozdíl zde nastává v případě sociálního pojištění. Pojistné je u zaměstnance i OSVČ totožné, jelikož, jak již bylo dříve uvedeno, se vycházelo ze stejného vyměřovacího základu.

4.2 Nemocenské a peněžitá pomoc v mateřství

Dříve než se dostaneme k výpočtům jednotlivých dávek, je důležité, si stanovit určité podmínky. Budou zde řešeny příklady pouze na nemocenské a peněžitou pomoc v mateřství, jelikož ostatní dávky nemocenského pojištění nejsou OSVČ vypláceny, tudíž by bylo jejich uvedení bezpředmětné. Dále bude abstrahováno od vyloučených dob a ochranných lhůt.

Příklady na nemocenské budou porovnávány na základě totožného čistého měsíčního příjmu. Dávka bude vyplácena dva měsíce (30 + 31 dnů), přičemž v prvním měsíci bude kromě nemocenské u zaměstnance vypočtena také náhrada mzdy, kterou vyplácí zaměstnavatel a náleží za prvních 14 dní, přičemž první tři pracovní dny nejsou vypláceny. Zaměstnanec pracuje od pondělí do pátku po 8 hodinách a celkový počet neodpracovaných hodin se tedy rovná 56 hodinám.

V příkladu na peněžitou pomoc v mateřství bude pojištěnka pobírat dávku jeden měsíc (31 dnů). I zde bude abstrahováno od vyloučených dob.

Nemocenské

Tab. 4. 7 Náhrada mzdy a nemocenské zaměstnance

Čistý měsíční příjem	11 015 Kč	29 630 Kč	287 159 Kč
Náhrada mzdy	2 261 Kč	6 227 Kč	8 738 Kč
Nemocenské	3 696 Kč	10 176 Kč	14 272 Kč
Celkem	5 957 Kč	16 403 Kč	23 010 Kč

Zdroj: Vlastní výpočet

Tabulka 4.7 zobrazuje celkový příjem, který je vyplácen zaměstnanci v prvním měsíci dočasné pracovní neschopnosti. Náhrada mzdy jakož i nemocenské je redukována pomocí tří redukčních hranic. Hodinové redukční hranice se stanovují tak, že se denní redukční hranice pro nemocenské vynásobí koeficientem 0,175 a zaokrouhlí na dvě desetinná místa nahoru.

První redukční hranice činí 157,68 Kč a započítává se z ní 90%, z částky do druhé redukční hranice, která se rovná 236,43 Kč se počítá 60%, z částky do třetí redukční hranice, tedy do 472,68 Kč se započítává 30%. K částce, která převyšuje třetí redukční hranici, se nepřihlíží. (Schmied, Vlasák, 2016)

Pokud je zjištěný průměrný hodinový výdělek (dále jen PHV) nižší než částka první redukční hranice, redukuje se na 90% a poté na 60%. Je to z důvodu, že náhrada mzdy jako nemocenské je vyplácena ve výši 60% průměrného výdělku. Výsledná hodinová náhrada mzdy pak přísluší za počet neodpracovaných hodin, kdy byl zaměstnanec dočasně pracovně neschopný. V prvním případě se PHV rovnal 74,747 Kč, což je méně, než výše první redukční hranice.

Pokud je PHV vyšší než první redukční hranice, tak se z částky 157,68 Kč započítává 90%, ale pokud je zároveň nižší než druhá redukční hranice, se z rozdílu PHV a první redukční hranice se započítává 60%. Výsledná hodinová sazba je poté redukována na 60% a vynásobena počtem neodpracovaných hodin. V druhém případě PHV činil 229,99 Kč.

Poslední případ je konstruován tak, že se PHV rovnal 2 299,91 Kč. Proto se z první redukční hranice započítává 90%, z druhé redukční hranice 60% a ze třetí redukční hranice 30%. Přičemž k částce, která převyšuje třetí redukční hranici, tedy v našem případě

1 908,27 Kč, se nepřihlíží. Nakonec je výsledná hodinová sazba opět redukována na 60% a vynásobená počtem neodpracovaných hodin.

Nemocenské se vypočítává obdobně jako náhrada mzdy, avšak nepracuje se zde s PHV, ale s denním vyměřovacím základem. V konkrétních případech je nemocenské vždy vypláceno ve vyšších částkách než náhrada mzdy, jelikož se vyplácí 16 kalendářních dní, zatímco náhrada mzdy náleží v našem případě pouze za 7 pracovních dní.

Pokud by byl zaměstnanec dočasně pracovně neschopný, tak by se jeho příjem z dávek za první měsíc rovnal více než polovině jeho normálního čistého měsíčního příjmu, který by mu náležel za odpracovanou dobu. V případě vyšších příjmů jsou náhrada mzdy i nemocenské vypláceny vždy ze stanovené maximální částky, protože k částkám, které převyšují třetí redukční hranici, se nepřihlíží.

Tab. 4. 8 Nemocenské OSVČ

Čistý měsíční příjem	11 015 Kč	29 630 Kč	287 159 Kč
Minimální	1 424 Kč	1 424 Kč	1 424 Kč
Maximální	2 224 Kč	6 272 Kč	14 272 Kč

Zdroj: Vlastní výpočet

Tabulka 4.8 uvádí částky nemocenské, které by byly vypláceny v případě, že OSVČ si platila buď minimální, nebo maximální pojistné na nemocenské pojištění. Na rozdíl od zaměstnance, OSVČ prvních 14 dní nedostává žádnou náhradu mzdy a je jí vypláceno pouze nemocenské, a to od 15. dne dočasné pracovní neschopnosti. Ale na druhou stranu má možnost si zvolit výši pojistného, které bude platit.

V případě placení minimálního pojistného se bude její nemocenské vždy rovnat 1 424 Kč, což není vzhledem k danému čistému měsíčnímu příjmu moc. Pokud se však rozhodne platit maximální možné pojistné, tedy v našem prvním případě 179 Kč, v druhém případě 508 Kč a 2 485 Kč ve třetím případě, tak ani to není příliš dostačující.

Proto se nelze divit, že pouze 91 281 OSVČ je dobrovolně účastna nemocenského pojištění, jelikož se jí to příliš neoplatí. (ČSSZ, 2016, online) Navíc OSVČ po dobu pracovní neschopnosti nesmí vykonávat výdělečnou činnost, tudíž její jediný příjem by bylo nemocenské, které by jí ani z poloviny nepokrylo ušlý měsíční příjem.

Tab. 4. 9 Nemocenské v následujícím měsíci (31 dnů)

Čistý měsíční příjem	11 015 Kč	29 630 Kč	287 159 Kč
Zaměstnanec	7 161 Kč	19 716 Kč	27 652 Kč
OSVČ	4 309 Kč	12 152 Kč	27 652 Kč

Zdroj: Vlastní výpočet

Lepší porovnání výše nemocenské je až v druhém měsíci dočasné pracovní neschopnosti, jelikož zaměstnanec už nedostává náhradu mzdy a je mu vypláceno pouze nemocenské po stejnou dobu jako OSVČ, viz Tabulka 4.9. Zaměstnanci připadá na jeden den nemocenské, v prvním případě ve výši 231 Kč, ve druhém 636 Kč a 892 Kč ve třetím. Na rozdíl od OSVČ, které připadá v prvním případě 139 Kč, ve druhém 392 Kč a 892 Kč ve třetím, a to při placení maximálního pojistného na nemocenské pojištění.

Jak si lze všimnout, zaměstnanec je na tom podstatně lépe, protože jeho nemocenské pokrývá větší část ušlého příjmu než je tomu u OSVČ. Avšak v posledním případě, kdy je jak u OSVČ, tak i u zaměstnance dosažena maximální hranice pro výpočet nemocenské, se i v případě placení většího pojistného, výsledná částka nemocenské nezmění.

Peněžité pomoci v mateřství

Tab. 4. 10 Peněžité pomoci v mateřství za měsíc (31 dnů)

Čistý měsíční příjem	11 015 Kč	29 630 Kč	287 159 Kč
Zaměstnankyně	9 300 Kč	24 955 Kč	34 224 Kč
OSVČ	5 549 Kč	15 748 Kč	34 224 Kč

Zdroj: Vlastní výpočet

Jako v předchozích případech i zde platí, že zaměstnankyně je na tom lépe než OSVČ. Vyplácená peněžité pomoci u zaměstnankyně téměř dosahuje jejímu ušlému příjmu, zatímco u OSVČ dosahuje pouze poloviny jejího ušlého příjmu. Při vyšších příjmech peněžité pomoci již nebude dosahovat ušlému příjmu, jak lze z Tabulky 4.10 vyčíst.

Zatímco zaměstnankyni bude peněžité pomoci činit na den v prvním případě 300 Kč, ve druhém 805 Kč a 1 104 Kč ve třetím, tak OSVČ pouze v prvním případě 179 Kč, 508 Kč ve druhém a 1 104 Kč ve třetím. V posledním případě je výsledná částka stejná, protože zde došlo k překročení třetí redukční hranice, z čehož vyplývá, že redukovaný denní vyměřovací základ byl totožný. U OSVČ si navíc můžeme všimnout, že v prvních dvou případech se denní peněžité pomoci rovná zaplacenému měsíčnímu pojistnému na nemocenské pojištění.

5 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo srovnání zatížení sociálním a zdravotním pojištěním osoby samostatně výdělečně činné a zaměstnance společně s jeho zaměstnavatelem. Rozdíly ve výši pojistného daných subjektů a také výši dávek, které jsou vypláceny z nemocenského pojištění, byly ukázány na praktické aplikaci.

Bakalářská práce byla rozdělena na pět kapitol. Po úvodu následovala druhá kapitola, kde jsme se seznámili s charakteristikou sociálního pojištění, jeho subsystemy, konkrétně s nemocenským a důchodovým pojištěním. Byly zde uvedeny také podmínky vzniku a zániku účasti na tomto pojištění jak pro zaměstnance, tak i pro OSVČ. Také jsme se dozvěděli o rozdělení výdělečných činností OSVČ. Dále byly popsány údaje důležité pro výpočet pojistného či záloh na pojistné. Poslední část kapitoly se věnovala charakteristice poplatníků, jejich povinnostem i sankcím pro případné přestupky.

Třetí kapitola nejprve obecně charakterizovala zdravotní pojištění. Dále se zabývala vznikem a zánikem účasti na tomto pojištění, byly popsány také údaje důležité pro výpočet pojistného či zálohy na pojistné. V neposlední řadě zde byli uvedeni poplatníci, jejich povinnosti spojené s daným pojištěním a sankce, které by hrozily při nesplnění nebo porušení těchto povinností.

Čtvrtá část se věnovala praktické aplikaci teorie na příkladech. Za uvedených podmínek se porovnávala výše pojistného placeného zaměstnancem a pojistného, které platí OSVČ sama za sebe. Jednou ze zavedených podmínek bylo, že se OSVČ dobrovolně účastnila nemocenského pojištění, aby bylo dosaženo přesnějšího srovnání. Další podmínka stanovila, že se do celkového pojistného, které platí zaměstnanec sám za sebe, započte také pojistné, které je povinen hradit zaměstnavatel za své zaměstnance.

První typ příkladů byl věnován výpočtu pojistného z hrubé měsíční mzdy a daňového základu, přičemž se tyto hodnoty rovnaly. Celkově byly nasimulovány tři příklady. V prvním příkladu se počítalo s minimálními vyměřovacími základy u OSVČ, jelikož vypočtené vyměřovací základy vyšly nižší než stanovené minimum. Ve druhém příkladu se počítalo s určeným vyměřovacím základem. Poslední příklad se týkal maximálního vyměřovacího základu, který byl u sociálního pojištění překročen. V případě zdravotního pojištění se vycházelo z vypočteného vyměřovacího základu, jelikož toto pojištění nemá stanoveno maximum. Poslední typ příkladů byl věnován komparaci dávek, které jsou vypláceny

z nemocenského pojištění, konkrétně nemocenské a peněžité pomoci v mateřství. Řešení ostatních dávek by bylo bezpředmětné, jelikož na ně mají nárok pouze zaměstnanci. Dávky se porovnávaly podle čistého měsíčního příjmu, který byl u obou posuzovaných skupin totožný.

Výsledkem výpočtů bylo zjištění, že kromě prvního příkladu, kde OSVČ platila vyšší pojistné na zdravotní pojištění a posledního příkladu, kde pojistné odvedené na sociální pojištění bylo totožné, se ve všech případech odvodová povinnost lišila. Přičemž OSVČ vždy platila nižší pojistné než zaměstnanec. Bylo to způsobeno rozdílným vyměřovacím základem a také tím, že do celkového pojistného za zaměstnance se počítalo i pojistné, které je povinen hradit zaměstnavatel za svého zaměstnance. Zatímco zaměstnanec a zaměstnavatel počítá pojistné přímo z hrubé mzdy, tak u OSVČ se vyměřovací základ rovná 50% příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti po odpočtu výdajů, které byly vynaloženy na jeho dosažení, zajištění a udržení a z této částky se poté pojistné počítá. Zároveň musí být splněna podmínka, že pojistné bude zapláceno alespoň v minimální částce. V případě překročení maxima se pojistné počítá vždy z této částky.

V prvním případě se jednalo o situaci, kdy OSVČ dosáhla nižšího vyměřovacího základu na zdravotní pojištění než je stanovené minimum, přesto musela povinné minimum zaplatit. Protože vyměřovací základ zaměstnance a zaměstnavatele byl nižší než minimální vyměřovací základ OSVČ, bylo nižší i výsledné pojistné. Poslední případ se týkal překročení maximálního vyměřovacího základu na sociální pojištění. Jelikož došlo k překročení jak u zaměstnance a zaměstnavatele, tak i u OSVČ, bylo pojistné počítáno ze stejného vyměřovacího základu, tudíž se muselo rovnat i výsledné pojistné.

Při porovnávání dávek vyplácených z nemocenského pojištění jasně vyplývá, že zaměstnanec je na tom podstatně lépe než OSVČ i v případě, že si OSVČ platí maximální možnou částku na toto pojištění. Nejen, že zaměstnanec dostane vyšší částky nemocenské a peněžité pomoci v mateřství, ale také má nárok na ošetřovné a vyrovnávací příspěvek v mateřství a těhotenství, což v případě OSVČ neplatí. Zároveň se tyto dávky liší v tom, že zaměstnanci je prvních 14 dní vyplácena náhrada mzdy od zaměstnavatele, přičemž první tři pracovní dny se nevyplácí.

Jediný případ, kdy se vyplácené dávky u obou posuzovaných skupin rovnaly, byl tehdy, když se dávka počítala z maximálního redukovaného vyměřovacího základu.

Což znamená, že došlo k překročení třetí redukční hranice, a proto se k částce, která přesahuje, již nepřihlíží. Tudíž i při vyšších příjmech by se konečná výše dávky nezměnila.

Nelze se proto divit, že tak málo OSVČ se dobrovolně účastní nemocenského pojištění. Pro OSVČ je nemocenské pojištění výhodné tehdy, pokud bude dočasně pracovně neschopná více než jeden měsíc, jelikož v prvním měsíci ji bude vypláceno nemocenské pouhých 16 kalendářních dní. Jednou z variant možného řešení této situace jsou různá připojištění.

Závěr je tedy takový, že nelze rozhodnout, zda je na tom lépe zaměstnanec nebo OSVČ. Zaměstnanec má vyšší odvodovou povinnost, která je ale spojena s tím, že značnou část pojistného hradí zaměstnavatel za zaměstnance, ale na druhou stranu dostane vyšší dávky od státu. OSVČ má sice nižší odvodovou povinnost, zároveň se nemusí účastnit nemocenského pojištění, ale nedostane v takovém případě tak vysoké dávky jako zaměstnanec. Navíc musíme brát ohled i na určité povinnosti spojené s danou činností. Tudíž každá skupina má své výhody a nevýhody a je na každém jednotlivci, jak se rozhodne.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje:

1. ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění 2016: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ : s komentářem a příklady*. 8. vydání. Olomouc: Anag, 2016, 159 stran. ISBN 978-80-7263-999-1.
2. KOLEKTIV AUTORŮ. *Meritum Mzdy od A do Z 2016*. 13. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 560 stran. ISBN 978-80-7552-063-0.
3. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 566 stran. ISBN 978-80-7478-921-2.
4. PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12. vydání Praha: Grada Publishing, 2011, 128 stran. ISBN 978-80-247-3616-7.
5. SCHMIED, Zdeněk a František VLASÁK. *Náhrada mzdy a nemocenské zaměstnance: při dočasné pracovní neschopnosti nebo karanténě: 2016*. 7. vydání. Olomouc: Anag, 2016, 206 stran. ISBN 978-80-7263-996-0.
6. TOMEŠ, Igor. *Sociální právo České republiky*. Praha: Linde Praha, 2014, 319 stran. ISBN 978-80-7201-938-0.
7. VANČUROVÁ, Alena. *Zdanění osobních příjmů*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 427 stran. ISBN 978-80-7478-388-3.
8. VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. *Sociální a zdravotní pojištění: úvod do problematiky*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2008, 121 stran. ISBN 978-80-7357-381-2.
9. VYBÍHAL, Václav. *Mzdové účetnictví 2016: praktický průvodce*. 19. vydání. Praha: Grada Publishing, 2016, 464 stran. ISBN 978-80-271-0032-3.
10. ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných: s komentářem a příklady k 1.1.2016*. 7. vydání. Olomouc: ANAG, 2016, 151 stran. ISBN 978-80-7263-998-4.
11. ŽENÍŠKOVÁ, Marta a Jan PŘIB. *Zákon o nemocenském pojištění: od 1.1.2016: s komentářem a příklady*. 9. vydání. Olomouc: ANAG, 2016, 278 stran. ISBN 978-80-7263-993-9.

12. *Sociální pojištění 2016: pojistné na sociální zabezpečení, nemocenské pojištění, důchodové pojištění, organizace a provádění sociálního zabezpečení: redakční uzávěrka 18. 1. 2016.* Ostrava: Sagit, 2016, 368 stran. ISBN 978-80-7488-152-7.

13. *Zdravotní pojištění: zákon o veřejném zdravotním pojištění, zákon o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, zákony o zdravotních pojišťovnách: redakční uzávěrka 17. 8. 2015.* Ostrava: Sagit, 2015, 224 stran. ISBN 978-80-7488-127-5.

Internetové zdroje:

14. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Dobrovolná.* [online]. [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/ucast-na-pojisteni/dobrovolna.htm>

15. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Výše a platba pojistného.* [online]. [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/>

16. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Zálohy na pojistné na důchodové pojištění.* [online]. [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/platba-pojistneho/zalohy-na-pojistne-na-duchodove-pojisteni.htm>

17. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Povinnosti.* [online]. [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/povinnosti.htm>

18. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Povinnosti občanů v důchodovém pojištění.* [online]. [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/povinnosti/povinnosti-obcanu-v-duchodovem-pojisteni.htm>

19. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Povinnosti.* [online]. [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/povinnosti.htm>

20. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Přehled povinností zaměstnavatele.* [online]. [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/novy-zakon-o-nemocenskem-pojisteni/prehled-povinnosti-zamestnavatele.htm>

21. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Nemocenské pojištění zahraničních zaměstnanců.* [online]. [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/ucast-na-pojisteni/nemocenske-pojisteni-zahranicnich-zamestnancu.htm>

22. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *ČSSZ informuje: Změny v pojištění OSVČ platné od 1. 1. 2016*. [online]. [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2015/20151221-cssz-informuje-zmeny-v-pojisteni-osvc-platne-od-1-1-2016.htm>
23. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2015*. [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/F8E1F238-B135-4275-A0DE-0468F19DB3B7/0/P%C5%99ehled8932415.pdf>
24. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Přihláška k dobrovolné účasti na nemocenském pojištění OSVČ*. [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/2FDB58F8-D4AD-49EE-BC2A-B58C55E11509/0/DNPOSVC8932510.pdf>
25. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Oznámení o zahájení (opětovném zahájení) samostatné výdělečné činnosti*. [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/F76A23AE-5B5F-4B41-8B22-3A9589733125/0/OZSVC8953213.pdf>
26. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Přihláška do registru zaměstnavatelů*. [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/77FEB716-780D-41DD-906E-9967B31DD7DC/0/PreZam_v4.pdf
27. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Oznámení o nástupu*. [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/5F667A61-0269-407B-ACC8-245DDE21D409/0/895031_32012.pdf
28. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Stanovisko ČSSZ k situaci ve výplatách dávek nemocenského pojištění*. [online]. [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/23495/TZ_311216a.pdf
29. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sociální pojištění*. [online]. [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/1349>
30. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Nemocenské pojištění v roce 2015*. [online]. [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7>
31. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR. *Zdravotní pojištění*. [online]. [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/Legislativa/obsah/zdravotni-pojisteni_1791_11.html

Seznam zkratk

ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
DVZ	denní vyměřovací základ
IČ	identifikační číslo
k. s.	komanditní společnost
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
PHV	průměrný hodinový výdělek
resp.	respektive
v.o.s.	veřejná obchodní společnost

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. - autorský zákon, zejména § 35 - užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 - školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB- TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 6. 5. 2016

.....Ševčíková.....

Markéta Ševčíková

Seznam příloh

Příloha č. 1 Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2015

Příloha č. 2 Přihláška k dobrovolné účasti na nemocenském pojištění OSVČ

Příloha č. 3 Oznámení o zahájení (opětovném zahájení) samostatné výdělečné činnosti

Příloha č. 4 Přihláška do registru zaměstnavatelů

Příloha č. 5 Oznámení o nástupu do zaměstnání (skončení zaměstnání)